

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעם (ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעשר; ח; נפישת ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, ויור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

קדמא מרכא, פשטא [מונח] ... זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנה סלוק, סלוק אתנה) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר (קיסר = אתנה או סלוק) **מרכא פשטא מונח זקף-קטן** – והוא תיאור ואחריו הלכה, או הוא הלכה ואחריו הלכה, לימוד אלפני לפניו ואפשר גם לאחריו

1.1 דברים ואתחנן ג,כג

דברים ואתחנן ג,כג,כו:

ס [כנ] וְאַתְחַנֵּן אֶל-ה' בַּעַת הַיּוֹם לְאָמֹר:

[כז] וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב-לֵךְ אֶל-תּוֹסֵף דִּבְרֵי אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר תְּהִי:

פסוק (ג,כ) וְאַתְחַנֵּן חל אחרי (ג,כ) וַיִּתְעַבֵּר – קדמא, שהוא הגורם ל- (ג,כ) וְאַתְחַנֵּן. מתי היה ענין וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי?

(ג,כ) וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם – קדמא מרכא פשטא מונח זקף-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה כבר נגזר על משה בסנה ואח"כ במצרים לפני יציאת מצרים, שלא יכנס לא"י,

[רש"י] (שמות ד,יג) בְּיַד-תְּשַׁלַּח – ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן. דבר אחר: ביד אחר שתוצעה לשלוח; **אין סופי להכניסן לארץ ולהיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה.**

רש"י (שמות ו,א) עֲתָה תִרְאֶה – העשוי לפרעה תִרְאֶה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם אל הארץ (ראה סנה' קיא,א).

אבל הגזרה יצאה אל הפועל כתוצאה מהכאה בסלע במקום לדבר אליו, בשנה הארבעים ליציאת מצרים.

בשנה הארבעים עם ישראל נקרא העדה השלמה, שכבר מתו מתי המדבר ואלו פרשו לחיים **(רש"י במדבר חקת כ,א** ע"פ **תנחומא חקת יד)** מתו כמעט כל יוצאי מצרים שנגזרה עליהם המיתה. העם ביקש מים כי באר מרים נעלמה אחרי מותה. משה ראה מורים על סלע מסוים וכנס המורים – הסרכנים, לשון יוני: שוטים, מורים את מוריהם. **(רש"י ע"פ תנחומא חקת ט)**. פ"ה ה-רלב"ג **(חקת כ,יג)** שהיה במ מיעוט אמונה בשם. ועל כך נעשה העם בהיפקד מהם משה ואהרן כדי שלא תהיה להם ירושת הארץ באופן שלם, שלא היו ראויים לזה מצד מרים.

על משה היה לדבר אל הסלע ויוציא מים כדי לקדש שם שמים ברבים, כי היה במ מיעוט אמונה בשם. אבל אפשר שהוא גם הבין שבנסיבות כמו עוון פעור שקרה אח"כ היה מיעוט האמונה הזה להם לרועץ ויהיה קיטרוג לעם ישראל לדורות ולא יהיה להם סניגור. לכן הוא נטל על עצמו את האחריות לכך שלא למדו כיאות אמונת ה', לכפר על בני ישראל ולהיות סניגורם כנגד פעור המתעורר בכל עת שגגה ומנסה להסטיין, ולכן הכה בסלע בנוסף לדיבור אליו ובכך יצאה אל הפועל הגזרה שלא יכנס לא"י.

ע"פ ה-**(רלב"ג)** יש עוד דרך להבין הקרא **[כז] וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם** – כבר בארנו בפרשת 'פרה' (במ' כח,א) איך היתה הגזרה הזאת על משה בעון ישראל. ויאמר ה' אלי רב לך – רוצה לומר: רב לך חכמה ושפע נבואה במה שהשגת, עד שלא קם נביא אחר כמוך; ולזה אין צורך לך לבא בארץ לזאת הסבה, כי כבר זכית באלו המעלות, למה שלא זכה אחר.

[כז] וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם – לכתחילה הביאה לא"י היא לזכות בשפע חכמה ונבואה. בפועל משה רבנו זכה בהם במדבר, לכן אין צורך לך (למשה) לבא בארץ לזאת הסבה, כי כבר זכית באלו המעלות, למה שלא זכה אחר. אבל הסבר זה לא נוגע במלת למענכם.

(ג,כ) **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי** – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כעין כתוב שחברו שלפניו מלמד עליו. הכתוב לפניו פותח במלת **וַיִּתְעַבֵּר** במובן של כעס / דין קשה, ומרמז לפי **רש"י רב-לך** שלא יאמרו הרב כמה קשה (כמו **וַיִּתְעַבֵּר** – קשה) והתלמיד כמה סרבן מפציר. וכו'

ונראה כי אותו רעיון שמשה רבנו לא נכנס לא"י כדי לשמש סניגורם של ישראל מפני קיטרוג פעור מובא גם בפסוקים הבאים:
דברים ואתחנן ד,כא – כב:

[כא] וְהָיָה הַתְּאֵנָף-בִּי עַל-דְּבָרֵיכֶם

וַיִּשָׁבַע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת-הַנְּדָן וּלְבַלְתִּי-בֵּא אֶל-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הָיָה לְךָ נִתְּנָה:

[כב] בִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ הַזֹּאת אֲיַנְנִי עֲבָרִי אֶת-הַנְּדָן

וְאִתָּם עֲבָרִים וַיִּרְשָׁתֶם אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:

בִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ הַזֹּאת – מונח מרכא פשטא מונח זקף-קטן, כעין לימוד אלפני לפניו, מפסוק (ד,כב) אלפניו המיידים הוא הסיפא של

(ד,כא) **וַיִּשָׁבַע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת-הַנְּדָן וּלְבַלְתִּי-בֵּא אֶל-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הָיָה לְךָ נִתְּנָה:**

הלפני לפניו הוא הרישא של (ד,כא) **וְהָיָה הַתְּאֵנָף-בִּי עַל-דְּבָרֵיכֶם.**

הלימוד אלפני לפניו משמש בפי' רש"י על שני הפסוקים,

[רש"י] (ד,כא) הַתְּאֵנָף – נתמלא רוגז. **עַל-דְּבָרֵיכֶם** – על אדויתכם על עסקיכם. **(ד,כב) בִּי אֲנֹכִי וגו' אֲיַנְנִי עֲבָרִי** – מאחר שמת מהיכן יעבור? אלא אף עצמותי אינם עוברים (ראה ספ"ב קלה).

נציג את פ'**[רש"י]** בסדר הפוך כדי לתמוך בהשערה של לימוד אלפני לפניו. נתחיל בפסוק (ד,כב)

(ד,כב) בִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ הַזֹּאת – מונח מרכא פשטא מונח זקף-קטן, כעין לימוד אלפני לפניו,

[רש"י] (ד,כב) בִּי אֲנֹכִי מֵת וגו' – מאחר שמת מהיכן יעבור? אלא אף עצמותי אינם עוברים (ראה ספ"ב קלה).

מפ'**[רש"י]** אנו למדים שמשה רבנו לא עובר חי וגם לא עובר מת (היינו עצמותיו)

ועכשיו הלימוד אלפני לפניו בא ללמד שמה שנראה כ- [וְהָיָה הַתְּאֵנָף-בִּי – [רש"י ד,כא] נתמלא רוגז ודין על הפרט – משה רבנו, הינו לטובת הכלל – עם ישראל, עַל-דְּבָרֵיכֶם – [רש"י ד,כא] על אדויתכם על עסקיכם. הפשט מדבר על העבר אבל הרמז על העתיד. כי

כך משה רבנו שתמיד לימד זכות על ישראל ממשיך להיות סניגורם של ישראל מפני קיטרוגים בכל הדורות שכולם מתנקזים לפעור, וכאשר פעור מתעורר לקטרג, רואה את משה רבנו הקבור מול מקום מעשה פעור ונסוג לאחור.

וְהָיָה הַתְּאֵנָף-בִּי (שם הוי' עם ו"ו החיבור מעלה אפשרות שזה ה' ובית דינו) הנראה כגזרה על היחיד – משה רבנו, שלא יכנס לא"י על

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התע"ח; **הפניית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מוציא, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מוציא, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

דברי העם, בעומק הענין הינו לטובת עם ישראל. שיתוף מידת הדין הוא הסתרה מהשטן שמשנה רבנו נשאר בעבר הירדן המזרחי למנוע מפעור והדומים אליו להסתיין נגד ישראל ולעתיד לבוא להנהיג את כל עם ישראל מהגלויות אל א"י.

דברים ואתחנן וד, ט, פרשת שמע

פ [ד] שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אחד: [ה] וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדֶךָ: [ו] וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: [ז] וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: [ח] וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ: [ט] וְכַתַּבְתָּם עַל-מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

[בבלי ברכות יגא] משנה - היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא, אם כוון לבו - יצא. **גמרא**. שמע מינה: מצות צריכות כוונה! מאי אם כוון לבו - לקרות. לקרות? והא קא קרי! בקורא להגיה. תנו רבנן: קריאת שמע ככתבה, דברי רבי; וחכמים אומרים: בכל לשון. מאי טעמא דרבי? אמר קרא וְהָיוּ - בהוייתן יהו. ורבנן מאי טעמייהו? אמר קרא: **שְׁמַע** - בכל לשון שאתה שומע. ולרבי נמי, הא כתיב **שְׁמַע**! ההוא מבעי ליה: **השמע לאוניך** מה שאתה מוציא מפיך. ורבנן? סברי להו כמאן דאמר: **לא השמיע לאונך** - יצא. ולרבנן נמי הא כתיב **וְהָיוּ**! ההוא מבעי להו שלא יקרא למפרע. (ללא סדר) ורבי, שלא יקרא למפרע מנא ליה? נפקא ליה מ-**הַדְּבָרִים הַדְּבָרִים**. ורבנן? - **הַדְּבָרִים הַדְּבָרִים** לא דרשי.

תנו רבנן: **[ו] וְהָיוּ** - שלא יקרא למפרע. **הַדְּבָרִים ... עַל-לִבְבְּךָ**, יכול תהא כל הפרשה צריכה כוונה, תלמוד לומר: **הָאֵלֶּה** - עד כַּאן צריכה כוונה, מכאן ואילך אין צריכה כוונה, דברי רבי אליעזר, אמר ליה רבי עקיבא: הרי הוא אומר **(יגב, דברים וא' ו, א) אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ** - מכאן אתה למד שכל הפרשה כולה צריכה כוונה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי עקיבא.

- טט – **(דב' ואתחנן ו, א) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו. (א) דעת רבנן בשמירת סדר האמירה, מתבטאה בהלכות תפילין ומזוזות, שחייבים להכתב כסדר כתיבתן בתורה בזמן הכתיבה ומקומם על הקלף. חיוב זה לא חל על שאר פרשיות התורה. אפשר כי כאן רביע מרמז לכסדרן למשל בתפילין של יד, מונח כעין עוד רביע לרמז לכסדרן בתפילין של ראש, וכן כסדרן במזוזה. ודבר זה מחויב בכל שיטה של סדר פרשיות תפילין.
- (ב) עוד ענין של יצא מן הכלל ללמד על עצמו נדון ב-**בבלי ברכות כרמב** בדיון בין רבי אליעזר לרבי עקיבא עד היכן בקריאת שמע צריך כוונה. ר"א אומר מ- **שְׁמַע** עד **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, ר"ע אומר עד סוף פרשת שמע **[ט] ... בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ**; , משמע שאר הקריאה והתפלה לא צריכים אותה רמת כוונה. ועיקרי הדברים הם חמישה: 2 בפסוק **(ז, א) וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם**, 2 בפסוק **(ח, א) וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ**; , 1-1 בפסוק **(ט, א) וְכַתַּבְתָּם עַל-מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ**;

[שו"ע א"ח ס' לב סעיף א' וסעיף כג]

והיו - בהוייתן יהו, פ"י כסדר שנכתבות בתורה יהו כתובין: **[רמ"א]** וצריך לכתבם בסדר הזה, לכתוב תחילה הקודמת בתורה וגו' **[ביאור הלכה בסעיף א']** וצריך לכתבם וגו'. הג"ה זו איירי לענין קדימת הזמן ולענין קדימת המקום מבואר להלן בסימן ל"ד בטור"ר וב"י עי"ש. **בסדר הזה** ... ודעת ה-**[ט"ז ביר"ד סימן ר"ץ]** דלדברי ה-**[תוספות מנחות ל"ב ע"א ד"ה "דילמא"]** כשר אם אין סידור בהפרשיות של שמע והיה אם שמוע אחר שאין סמוכות בתורה וגו'. * טט - כוונת התוספות שאין חיוב שמירת קדימת הזמן וקדימת המקום בשתי פרשיות אלו בתו"מ. וקדושת יום טוב חולק על הט"ז בכוונת התוספות ואומר שכוונת התוספות שאין הקפדה על קדימת הזמן אבל יש הקפדה על קדימת המקום. * טט - **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** - גרשיים מונח רביע, ר"ל **וְהָיוּ** - גרשיים, יצאו **הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** מונח רביע - ארבע פרשיות התפילין מן הכלל ללמד על עצמן שתבנית הטעמים מונח רביע - שיש בכתיבת רביעיית היד ורביעיית הראש שתי הקפדות א' קפידת הזמן ב' קפידת המקום לעומת שבכתיבת התורה עצמה אין קפידת זמן וקפידת מקום.

[רמב"ם תפילין ומזוזה וספר תורה פ"ב, ה"ב] וצריך להזהר בפרשיות שאם עשה הסתומה פתוחה או הפתוחה סתומה פסלן, ושלשת הפרשיות הראשונות כולן פתוחות ופרשה אחרונה שהיא אם שמוע סתומה.

[שולחן ערוך, אורח חיים, סימן לב סע' לו] יעשה כל פרשיותיה פתוחות חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא "והיה אם שמוע" שיעשנה סתומה ואם שינה פסול. * **(שמות בא יגא, א - י)** - **קָדְשִׁי כְּלִבְכֹּר** בתפילין פתוחה בראש ופתוחה בסוף, בתורה פתוחה בראש פתוחה בסוף. * **(שמות בא יגא, טז)** - **וְהָיָה כִּי-יִבְרָאָה** בתפילין פתוחה בראש וסגורה בסוף, בתורה פתוחה בראש סתומה בסוף. * **(דברים ואתחנן וד, ט)** **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל** בתפילין פתוחה בראש וסגורה בסוף, בתורה פתוחה בראש סתומה בסוף. * **(דברים עקב יא, ג - כא)** **וְהָיָה אִם-שָׁמַעַ** בתפילין סגורה בראש וסגורה בסוף, בתורה סתומה בראש סתומה בסוף.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (ט"ו) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים תפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מרכא = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל פירוט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כפיין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 דברים ואתחנן ג,כג

דברים ואתחנן ג,כג – כד:

ס [כנ] וְאַתְחַנֵּן אֶל-ה' בְּעֵת הַהוּא לְאָמֹר:

רש"י **לְאָמֹר** זה אחד משלושה מקומות שאמר משה לפני המקום: איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאן (ספרי ד כו).

כאן מלת **לְאָמֹר** במובן לאו אמר. משה מבקש לקבל תשובה לתחנוניו שבפסוקים הבאים.

[כד] אֲדַנֵּי הוּ אֶתְהּ תַחֲלוּתְ לַהֲרָאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-נְדָלְךָ וְאֶת-נְדָךָ תַחֲזֹקָה אֲשֶׁר מִי-אֵל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כַמְעֹשֶׂיךָ וְכַנְבוֹרְתְךָ:

רש"י **(כד) ה' אלהים** – רחום בדין. **אֶתְהּ תַחֲלוּתְ לַהֲרָאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ** – פתח להיות עומד ומתפלל אע"פ שנגזרה גזרה;

אֲדַנֵּי הוּ – המלים קריאתן כפי **רש"י** **(כד) ה' אלהים** – רחום בדין. בדין משמעו ישיבת בית דין, כסא דין ולזה מרמז **אֲדַנֵּי הוּ** – מונח

רביע, כסא דין (ארבע רגליים) ועליו מוכרע העולם לשבט או לרחמים כהמשך פירוש **רש"י** משולב בהסבר ע"פ טעמי המקרא. **וְאֶת-**

נְדָךָ – טפחא ללא מרכא בתפקיד רבוי לא מוגבל, – זו ימינך שהיא פשוטה לכל באי עולם (ראה שם). **תַחֲזֹקָה** – אתנה מגביל היינו שאתה

כובש ברחמים את מדת הדין בחזקה

אֶתְהּ תַחֲלוּתְ לַהֲרָאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-נְדָלְךָ – פעמיים זקף בין שני קיסרים (כאן בין סלוק של פסוק קודם ובין אתנה שבפסוק

זה) כעין דבר החוזר, היקף, והוא היקשו של משה מדברי ה' בשמות כי תשא בחטא העגל

אמר לו (משה לקב"ה): ממך למדתי (מדברך היקשתי), שאמרת לי: **(שם' תשא לבג, ו) וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי**; וכי תופס הייתי כך? אלא

לפתוח פתח, שבי היה תלוי הדבר להתפלל עליהם (ראה ספ"ד כז). כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו.

רש"י **אֲשֶׁר מִי-אֵל וגו'** – אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקטוריון הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על

מדותיו. אתה – אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזרתך (ראה יל"ש תורה תמיד). ולפי פשוטו: **אֶתְהּ תַחֲלוּתְ לַהֲרָאוֹת אֶת-**

עַבְדְּךָ – מלחמת סיוחן ועוג, כדכתיב "ראה החלתי תת לפניך" (דב' ב,לא); הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים.

רש"י **אֶת-נְדָלְךָ** – זו מדת טובך, וכן הוא אומר **(במ' שלח יד,ז; ראה ספ"ב קלד) וְעַתָּה יְגַדֵּל-נָא כַחַ אֲדַנֵּי**.

אֶת-נְדָלְךָ – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין, כעין בקשה כמו שבעבר נענית לתחנוני והעברת את גזרת

השדמת ישראל וגילית חסד לפרוע מהם בארבעים שנה כך עתה דחה ההיפרעות ממני משה. וכך פירש **אור החיים** **(ג,כג) וְאַתְחַנֵּן ...**

אכן פרוש אומר **בְּעֵת הַהוּא** הוא זמן שנשבע ה' על דור המדבר שלא יראו את הארץ שאמר בפרשה שלמעלה וכללו למשה

בכלל שבועת הגזרה כמו שאמר **(ז,א) נִם-בִּי הַתְּאֲנֵף ה' בְּגִלְלֶכֶם** בעת ההיא התחנן לה' לבטל גזרתו ולהתיר השבועה וגו'

(זב' א,ז) נִם-בִּי הַתְּאֲנֵף ה' בְּגִלְלֶכֶם – (סלוק) פשטא מונח זקף-קטן טפחא ודין או פעולה אחריו **לְאָמֹר נִם-אֶתְהּ לֹא-תֵבֵא שָׁם:**

כעין תבנית לימוד אלפניו ולאחריו. אפשר כי דברי אור החיים שמשנה נכלל בשבועת הגזרה אבל בפועל חי עד אשר נגזר עליו במפורש,

מתאימים לתבנית הטעמים בקרא **(דב' וא' ג,כו) וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם** – קדמא מרכא פשטא מונח זקף-קטן במלה אחת, שהיא כעין

לימוד לכתחילה ובפועל, כאן לפי אור החיים לכתחילה נכלל משה בשבועת הגזרה בגלל המרגלים בשנה השניה ליציאת מצרים. בפועל

נגזר עליו ע"י שהכה בסלע במקום לדבר אליו ולקדש שם שמים ברבים. וזה פירוש **(דב' וא' ז,כא) וַה' הַתְּאֲנֵף-בִּי עַל-דְּבָרֶיכֶם** – ע"פ ראב"ע

ור' יוסף בכור שור על ההכאה בסלע כנאמר ב-(במ' חקת כח),

דברים ואתחנן ז,ב: לֹא תִסְפוּ עַל-הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ

לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת ה' אֲלֵהֶיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם:

רש"י **(ב) לֹא תִסְפוּ** – כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן **וְלֹא תִגְרְעוּ** (ראה ספ"ד פב). **ראה דברים**

ראה יג,א לא תסף עליו – חמשה טוטפות בתפילין, וגו'

רבי יוסף בכור שור **(ב) לֹא תִסְפוּ** – כי אם **לֹא תִסְפוּ**, **לֹא תִגְרְעוּ**; נראה כך: אם תוסיפו – חמש פרשיות, או חמשה מינין, או חמשה

גדילים, אז תוספת מביאה לגירעון. ונפקא מינה, שילקה על כל גירוע, ולא על כל תוספת; אבל אם צוה הקדוש ברוך הוא שבעה ימי

סוכה ותוסף שמיני, הכא אינו לוקה משום 'בל תוסיף', כי 'בל תגרע' ליכא, כדמפרש: מה שעשה עשוי; מפני הרב יודה בן רבי אליעזר

נוחו עדן [הגה"ה]. אבל אם תוסיפו – תגרעו, ו'כל המוסיף גורע' (ע"פ סנה' כט,א); שאם תעשה חמשה גדילים, או תוספת וגרעת

ארבעה, שאינו כלום כל מה שעשיתה, שלא עשיתה כמצותה. וכן ארבע פרשיות שבתפילין וכן ארבע מינין שבלולב. אבל אם ישבת

שמונה ימים בסוכה, לא גרעת שבעה, שהרי לא בא השמיני עם שבעה, ומה שעשה עשוי. ומיהו לפי הפשט נראה גרוע, שנראה שלא

עשית השבעה לשם מצוה, שבלא מצוה אתה עושה כמו כן. ומיהו הקדוש ברוך הוא יודע לבות בני אדם וכוונתן.

רמב"ן **(ב) לֹא תִסְפוּ** – כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשה מינין בלולב, חמש ציציות; וכן לא תגרעו; לשון רבנו שלמה. וכך אמרו

בספרי (ספ"ד פב): מנין שלא תוסיף על הלולב ועל הציצית? תלמוד לומר: לא תוסיפו; ומנין שאין פוחתים מהן? תלמוד לומר: לא

תגרעו; מנין שאם פתח לברוך ברכת כהנים, לא יאמר: הואיל ופתחתי לברוך, אומר ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם" (דב' ז,א), תלמוד

לומר "הדבר" (דב' יג,א) – אפילו דבר לא תוסף עליו. אבל לא באלה בלבד אמרו, אלא אף הישן בסוכה בשמיני כבונה לוקה, כמו

שמוזכר במסכת ראש השנה (כח,ב), וכן אם יעשה החג ששה עובר ב'לאו' הזה. ולפי דעת, אפילו בדא לעשות מצוה בפני עצמה,

כגון שעשה חג בחדש שבדא מלכו, כירבעם (ראה מ"א יב,לג), עובר בלאו. וכך אמרו (ראה מגילה יד,א) לענין מקרא מגלה: מאה

ושמונים נביאים עמדו להם לישראל ולא פתחו ולא הוסיפו על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת חוץ ממקרא מגילה; מאי דרוש?

וכו'. ובירושלמי (ראה מגילה א,ה [ע,ד]): שמונים וחמשה זקנים ומהם כמה נביאים היו מצטערים על הדבר. אמרו: כתוב "אלה

המצוות אשר צוה ה' את משה" (וי' כז,לד) – אלו המצוות שנצטוו מפי משה. כך אמר לנו משה, ואין נביא אחר עתיד לחדש דבר לכס;

ומרדכי ואסתר רוצים לחדש דבר? לא זוו משם נושאין ונותנין בדבר, עד שהאיר הקדוש ברוך הוא עיניהם וכו' – הרי שהיתה

המצוה הזו אסורה להם; אם כן היא בכלל "לא תוסיף עליה" (דב' יג,א)? אלא שלא למדנו ל'מוסיף' על פי נביא אלא מן הכתוב,

שאמר "אלה המצוות" – אין נביא רשאי לחדש בו דבר מעתה. ומה שתקנו חכמים משום גדר, כגון שניות לעריות וכיוצא בהן, זו היא

מצוה מן התורה; ובלבד שידע שהם משום הגדר הזה, ואינן מפי הקדוש ברוך הוא בתורה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות (ל) כי במצוות האמנות – התלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ח; **נפצת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרָא = טרָא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקָא-קָטן – 2; זקָא-גול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקָא-קָטן ... זקָא-קָטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פָא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

רלב"ג (ב) לֹא תִסְפוּ על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם וגו' - הזהיר בזה המקום שלא להוסיף דבר על מצות התורה ושלא לגרוע מהם, כדי שישמרו מצות התורה בכללם. ולזה הוא מבואר, שההוספה במצות שיהיה תכליתה לשמור מצות התורה - לא נמנעה (וזה דרך חיזוק לקיום המצוה), וההוספה שתכליתה אינה לשמור מצות התורה - נמנעה; וכן הדין בגרעון. משל ההוספה שאינה לשמור מצות התורה אך להפך: כי התורה התיירה בעילת יפת תואר אשר ישפנה במלחמה בתנאים שנוכרו בפרשת 'כי תצא' (ראה דב' כא, יא-יג); ואם יוסיפו על זאת המצוה ויעשו זה הדין ביפת תואר שלא ישפנה במלחמה, הנה זאת ההוספה היא כנגד כונת התורה; וכן אם לוקחו על ארבעה מינין שבלולב מין או מינים אחרים, כי בזה תפסד כונת התורה. וכן אם חדשו מצוה יש בה קצת הריסה לכוונת התורה. משל ההוספה שהיא לשמור כונת התורה: הגדרים שהוסיפו חכמים על מצות התורה, כמו אמירה לגוי בשבת שהיא שבות (ראה שבת קנ"א), ושלא להכין ביום טוב להאכיל את הגויים, ומה שידמה לזה. ויש שם גם כן קצת מצות מדרבנן כמו נר חנוכה וקריאת מגלה; והכונה בזה - ההמשך לכוונת התורה, שהשתדלה במקומות רבים לפרסם הנסים, להוסיף אמונה בשם יתעלה. משל הגרעון שאינו לשמור כונת התורה: כאלו תאמר שגרעו ממצות יבום וחליצה (ראה דב' כה, ה'-י) מצות חליצה, ויתקנו, שאם לא יחפוץ ליבם תהיה אשת המת מותרת לאחר בלא חליצה, או שיגרעו כל זאת המצוה בכללה. והנה ירבו המשלים על זה. משל הגרעון שהוא לשמור כונת התורה: אם יתקנו שתהיה מצות חליצה קודמת למצות ייבום, מפני ראותם שכונת הייבום אינה לשם שמים במייבמין; או אם יתקנו שיהיה אסור לבא על יפת תואר קודם שנתגיירה. והוא מבואר, שלא יוכלו לגרוע מצוה בכללה לשמור כונת התורה. ולפי שהוא אפשר שיחשוב חושב שכבר תשלם כונת התורה בזולת המצות התלויות בארץ אחר שאינן נוהגות בכל מושבות, והתורה - ראוי שתהיה שלמת התועלת למקיימים אותה באיזה מקום שיהיו, הוסיף להזהיר על דבר המצות ההם באמרו: 'ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צויה ה' אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה' (להלן, ה), והם הקרבנות והטמאות והטהרות ומתנות כהונה וליה.

טט - **לֹא תִסְפוּ** - מונח רביע, נראה להסביר כי התוכן והתבנית מונח רביע היא דוגמא לכל מצוות התורה. הרביע מרמז על מצוות שבהן המספר ארבע הוא בסיס המצווה. המונח מרמז על התוספת הגורעת המצוה לגמרי. **וְלֹא תִגְרְעוּ** - מרכא טפָא, יתור לרבות כפירש **רבי יוסף בכור שור** שילקה על כל גרוע, ולא על כל תוספת **מִמֶּנּוּ** - אתנה מגביל העבירה בשנוי למעשה בכוונה, אפשר להסביר כי כאשר משנה במצוה עם כוונה כדוגמא שהביר **רמב"ן** הישן בסוכה **בשמיני בכונה לוקה**, ועוד תוספת אסורה זה על הכתוב, אבל שלא על הכתוב וגם מפני גדר יהיה מותר, כמביא **רמב"ן** ההתלבטות שהייתה לחכמים ולנביאים בענין הנהגת פורים ומקרא מגילה, האם זה בבחינת לא תוסיפו. ומסכם אלא שלא למדנו ל'מוסיף' על פי נביא אלא מן הכתוב, שאמר 'אלה המצוות' - אין נביא רשאי לחדש בו דבר מעתה. ומה שתקנו חכמים משום גדר, כגון שניות לעריות וכיוצא בהן, זו היא מצוה מן התורה; ובלבד שידע שהם משום הגדר הזה, ואינן מפי הקדוש ברוך הוא בתורה.

דברים ואתחנן ד,ו: וְשִׁמְרֵתֶם וְעִשִׂיתֶם

כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם וּבִינְתֵכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים

אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶמְרוּ רַק עִם-חֻקֶּם וְנִבְּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה:

וְשִׁמְרֵתֶם וְעִשִׂיתֶם – זרקא סגול, בתפקיד מוסיף מן הענין על הענין, על בסיס פי' **רש"י** ו-**שפת"ח** - ששמירה היא למוד ועשייה היא קיום ... היינו שע"י לימוד מוסיף עשיה של גדרות שמירה והידורים על העשיה מדאורייתא.

דברים ואתחנן ד,ט:

רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמְר נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן-יִסְוּרֶוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יַמֵּי חַיֶּיךָ

וְהוֹדַעְתֶּם לְבַנְיָד וּלְבְנֵי בְנֵיךָ:

רש"י ... ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים ... ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים, טט - דרש לחכמים ושוטים ואין זה בפסוק זה אלא **בפסוק ו'** **רַק - פזר** **הַשְּׁמֵר לָךְ** – מונח תלישא-קטנה, כעין שני תפקידי תלישא, אחד מהם עשוי לרמז לפי' **כלי יקר** - שכיחת משנתו, הפרש בין שכח לזכר - ק"א חזרות שלא ישכח תלמודו

דברים ואתחנן ז,כה – כו: [כה] כִּי-תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים וְנוֹשַׁנְתֶם בְּאֶרֶץ

וְהִשְׁחַתֶּם וְעִשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כָּל וְעִשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיפוֹ:

[כז] הַעֲיֵדְתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשְּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ כִּי-אֲבַד הָאֲבֹדוֹן מֵהָרַ

מַעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתְּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ

לֹא-תֵאָרִיכּוּן יָמִים עֲלֵיהֶן כִּי הַשְּׁמֵד תִּשְׁמָדוּן:

רש"י (כה) **וְנוֹשַׁנְתֶם** - רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה כמנין **וְנוֹשַׁנְתֶם**. והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים, והקדים שתי שנים **לְנוֹשַׁנְתֶם**, כדי שלא יתקיים בהם "כי אבד תאבדון" (**להלן, כז**); וזהו שנאמר: "וישקוד יי' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק יי' אלהינו" (**דנ' ט, ז**) - צדקה עשה עמנו שמהר להביאה שתי שנים לפני זמנה (ראה **גיטין פח, א**). **[כז] הַעֲיֵדְתִי** – תלישא-קטנה, ענין של שיעור בענין של מידרוג בעונשים,

שיעור בדרך רמז שבזכות שם המיוחד א-ה-ו-ה הכתוב פעמים בראשי התבות הבאות **בְכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשְּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ** **הַיּוֹם אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הַשְּׁמַיִם** והוא שם של רחמים וקפיצת הדרך וקפיצת האדם, תוקדם גלותם בשתי שנים ותהיה ברחמים ולא אבד תאבדון

טט ע"פ רש"י: (כה) וְנוֹשַׁנְתֶם - רמז להם שיגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה כמנין **וְנוֹשַׁנְתֶם**. והוא הקדים ע"י **אֲבַד תֵּאָבְדוּן מֵהָרַ** – מונח זרקא סגול, מוסיף במהר היינו מקדים בזמן, או מחסיר מזמן "ונושנתם" גי' שמונה מאות חמישים ושתים, שתי שנים שמיוצגות ע"י "אבד תאבדון" מונח זרקא, כדי שלא יתקיים בהם "כי אבד תאבדון (טט – מהר) " ולכן **לֹא-תֵאָרִיכּוּן יָמִים עֲלֵיהֶן** כזמן גי' "ונושנתם" כי אם **תֵּאָרִיכּוּן יָמִים עֲלֵיהֶן** שמונה מאות חמישים ושתים שנה לכניסתם לארץ-ישראל **כִּי אִז הַשְּׁמֵד תִּשְׁמָדוּן**, וצדקה עשה עמנו שמהר והקדים להביא הגלות שתי שנים לפני זמנה. **לֹא-תֵאָרִיכּוּן יָמִים עֲלֵיהֶן** - מהפך פשטא זקף-קטן – מוציא מקרא מפשוטו היינו רבוי מלוא 852 שנה ומודיעם שצדקה יעשה עמם ויגלם שתי שנים קודם לכן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעמי (ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התע"ח; **תפנית ההשערות**; **אנתח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להבדיל; **מונה** – רבוי; **מחוק** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טקא** = טקא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טקא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים אתחנן ג,כג

דברים ואתחנן ג,כג:

ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב-לך אל-הוסיף דבר אלי עוד בדבר הזה:
רש"י (כו) **ויתעבר ה'** - נתמלא חמה (ראה ספ"ב קלה). **למענכם** - (ג"א בשבילכם), אתם גרמתם לי; וכן הוא אומר **ויקציפו על-מי מריבה ונרע למשה בעבורכם**: (תה' קו, לב; ראה ספ"ב קלד). **רב לך** - שלא יאמרו: הרב כמה קשה, והתלמיד כמה סרבן (ראה סוטה יג,ב). **דבר אחר: רב-לך** - הרבה מזה שמור לך: **רב טוב הצפון** (ראה ספ"ב קלה).

ויתעבר ה' בי למענכם – קדמא מרכא פשטא מונח זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. **למענכם** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל נאמר באחד וכל על הכל.

נסביר תבנית הטעמים של מלת **למענכם** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל נאמר באחד וכל על הכל. המאורע במי מריבת קדש המתואר ב-(במ' חקת כ,ב – יג) (ע"פ ראב"ע תה' קו, לב) בשנה הארבעים במדבר, שבו משה לא הבליג על קטנות האמונה של העם בה' כפי' ר' מנחם המאירי (תה' קו, לג) - **כי המרו את רוחו** - רוצה לומר, שהכעיסו **רוחו** של הקדוש ברוך הוא, והרד"ק (תה' קו, לג) פי' ומררו רוח משה בדחיקם אותו, ולכן פנה אליהם בכעס "שמעו נא המורים" והיה ראוי שלא יצא הדבר מפיו (ראב"ע תה' קו, לג) וכעסו גרם לו להכות בצור במקום לדבר אליו, מעיד על הרבה אירועים במדבר של קטנות אמונה בה', ושכחולם משה הבליג ולימד זכות על העם. וכאן לא הבליג ונענש במניעת כניסתו לארץ-ישראל.

מכאן נבוא להסביר **ויתעבר ה' בי למענכם** – קדמא מרכא פשטא מונח זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. **לכתחילה** העם היה אמור להיענש על כל בטוי של קטנות אמונה בה', אלא **בפועל** משה לימד זכות עליהם והצילם ממידת הדין.

ועוד יש לומר כי **לכתחילה** כבר במצרים (שמ' וארא ו,א) ה' רמז למשה כנאמר ב-**פסיקתא זוטרנא (לקח טוב) שמות פרשת שמות - וארא פ"ו א**) ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה. א"ל הקדוש ברוך הוא אתה אמרת והצל לא הצלת בחיך אתה תראה במפלת פרעה ולא תראה במפלת שלשים ואחד מלכים, **ובפועל** יצאה הגזרה בעקבות מי מריבת קדש.

דברים ואתחנן ג,כה:

אעברה-נא וארא את-הארץ הטובה אשר בעבר הנהגו הנהגו הטוב הזה ותלבנו:

בבלי עבודה זרה ז,ב

דתינא, ר' אליעזר אומר: שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל, שנאמר: (תהלים קב) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וגו', אין שיחה אלא תפלה, שנאמר: + בראשית כד + ויצא יצחק לשוח בשדה; ר' יהושע אומר: יתפלל ואח"כ ישאל צרכיו, שנאמר: + תהלים קמב + אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אני. ור"א נמי הכתיב: אשפוך לפניו שיחי! הכי קאמר: אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי לפניו אני. ור' יהושע נמי הכתיב: תפלה לעני כי יעטוף! הכי קאמר: אימתי תפלה לעני? בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו. מכדי קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי, במאי קמיפלגי? כדריש ר' שמלאי, [דריש ר' שמלאי:] לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל, מנלן? ממשא רבינו, דכתיב: **(דב' וא' ג,ב) אָדָנִי הוּא אֵתָהּ תַחֲלוּתְךָ לְתַרְאוֹת אֶת-עֲבָדֶיךָ אֶת-נְדָרֶיךָ וְאֶת-יְרֵךְ הַחֲזָקָה**, וכתיב בתריה: **(דב' וא' ג,ב) אֶעֱבְרָה-נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה**; **(ע"ז ז,ב)**, רבי יהושע סבר: ילפינן ממשא, ור"א סבר: לא ילפינן ממשא, שאני משה דרב גובריה. וחכ"א: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. (אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: שואל אדם צרכיו בשומע תפלה).

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, אף על פי שאמרו: שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה - אומר. א"ר חייא בר אשי אמר רב, אף על פי שאמרו: שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אם יש לו חולה בתוך ביתו - אומר בברכת חולים, ואם צריך לפרנסה - אומר בברכת השנים. אמר ר' יהושע בן לוי, אף על פי שאמרו: שואל אדם צרכיו בשומע תפלה, אבל אם בא לומר אחר תפלתו, אפילו כסדר יוה"כ - אומר.

רש"י ע"ז ז,ב, יסדר אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא - שלש ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין בהן תפלה אלא שבח ואח"כ בשאר ברכות יש דברי תחנון ותפלה.

רש"י ע"ז ח,א, ר' יהושע סבר ילפינן ממשא - להסדיר שבח תחלה הלכך יתפלל י"ח תחלה דאיכא שבח בתחלתן.

דרב גובריה – (משה) גדולת מעשיו וחכמתו רבה ונאה לו לשבח ולהעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים אבל איניש בעלמא מיחזי כיוהרא.

אעברה-נא – רביע, נשלב ההסבר בפ"י **רש"י ע"ז ז,ב**, יסדר אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא - (נוהגים כמשה רבנו) שלש ברכות

ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין בהן תפלה אלא שבח (כדרש ר' שמלאי בבבלי ע"ז ז,ב), ואח"כ בשאר ברכות יש דברי תחנון ותפלה (החל מהברכה הרביעית עובר, מלשון **אעברה-נא** ושואל אדם צרכיו בברכות שונות לפי הענין ובשומע תפלה ובסוף תפלת י"ח).

וארא את-הארץ הטובה – פשטא מונח זקא-קטן, זקא קטן בתפקיד שתיים, אפשר כפי' **כלי יקר בראשית לך לך יגזי** ועל קניית שני מיני שלימות אלו אמר משה **אעברה-נא וארא את-הארץ הטובה**. כי באמרו אעברה נא ביקש על קניית סתם חלק בארץ אשר לזה צריך העברה ממש כדרך שנאמר קום התהלך בארץ. ובאמרו ואראה את הארץ ביקש על קניית השלימות הרוחני הנקנה בראייה לבד. וכנגד מה שנאמר כאן מן המקום אשר אתה שם דהיינו בית אל מקום המקדש אמר להלן הנה הטוב הזה והלבנון:

דברים ואתחנן ד,ט – (בהפניית בעל חיצ"י כהן, כולל נתיבות צבי)

[ט] לֹךְ הַשְׁמֵר לְךָ וְשָׁמֵר נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי-יָסוּרוֹ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלְבָנֵי בְנֶיךָ: [י] יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּהַרְבֵּ בְּאֵמֶר יְהוָה אֵלֶי תִקְהַל-לִי אֶת-הַעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת-דְּבָרֵי אֲשֶׁר לִלְמֹדוֹן לְרַגְעָה אוֹתִי כֹל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל-הָאָרֶץ וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן:

בבלי ברכות כא,ב, **כב,א**: ריב"ל דורש שתי דרשות אחת ללימוד תורה אחרי טבילת עזרא, אחת שהמלמד את בניו תורה הוא כמו שעמד בסנין

ב"ה טוב טעם ודעת למדני פשוט (ל) כי במצוותך האמנה – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מקף פשוט** – מוציא מפשוט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא משו; **טפחא = טחא** – שני משמעות, רבוי מתפשוט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט 1**; **זקף-קטן** – רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

השומר לה – מונח תרסא, אפשר כי אלו שיעורי טבילת עזרא לבריאי 40 סאה במקוה, לחולה המרומוז ב- **ושומר נפשך** ב-9 קבין שאובין. ההגבלה בלימוד תורה לעצמו ולבנים ולאחרים עשויה להיות רמוזה במרכא סלוק של **ולבני בניך** – מרכא מרבה המוגבלות המרומוזות בסלוק.

אלהיך בחרב – זרקא סגול, מוסיף מהענין של מעמד מתן תורה אל המלמד שזה כעין מעמד מתן תורה בהר סיני, ומיוף עליו כל הדורות שיצאו מהלומד ממנו.

מדרש אגדה (בובר) דברים פרתת ואתחנן (ז' ט, ז) רב השומר לה. אם אתה שומר דברי תורה, הקדוש ברוך הוא ישמור נפשך, ואם לאו אין הקדוש ברוך הוא שומר נפשך: והודעתם לבניך. וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך, ללמדך שכל המלמד את בנו תורה, מעלה עליו הקדוש ברוך הוא כאלו הוא קיבלה מידו מהר סיני:

[ט] רב – פזר למקום אחר (א) **בבלי שבועות לו,א** והמקלל עצמו וחבירו כו'. אמר רבי ינאי: ודברי הכל. עצמו, דכתיב: **(ז' ט, ז) רב השומר לה ושמר נפשך מאד**, כדרכי אבין אמר רבי אילעא, דאמר: כל מקום שנאמר השמר פן ואל - אינו אלא לא תעשה. וחבירו, דכתיב: **(י' קד יט)** לא תקלל חרש.

פזר למקום אחר (ב) **ילקוט שמעוני תורה פרתת ואתחנן רמז תתכה (ז' ט, ז) רב השומר לה**, אמר ר"ל כל השוכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמר **רב השומר לה ושמר נפשך מאד פן תשפח את הדין בריים**, וכדרי אבין א"ר אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, רבינא אמר עובר בשני לאוין השמר ופן, רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשלשה לאוין השמר לך, ושמור נפשך, ופן תשכח, יכול אפילו מחמת אונסו, תלמוד לומר ופן יסורו מלבבך במסרים בלבו הכתוב מדבר,

ביאור על ספר המצוות רס"ג (הרב פערלא) עשין עשה א אבל לק"מ דמלבד די"ל דקושטא דמילתא קאמר דלר"א אר"א מקרא דרק השמר לך גופי שמעינן לאו במקלל עצמו. בלאו הכי י"ל דנקט חך טעמא משום דאית ב"י נפקותא לדינא לענין לחיובי ב"י שתיים אם היתרו בו משום לא תשא ומשום רק השמר לך. וכההיא דירושלמי סופ"ג דשבועות שהבאתי לעיל עיין שם: **יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף יז עמוד ב** בית המרחץ לרחוץ בו לכבוד שבתות וימים טובים ולא עוד אלא שיש בו רפואה לגוף וחייה אדם להשתדל ברפואת עצמו כדי שיוכל לעסוק בתורה ובמצוות ולעסוק בעבודת בוראו דכתיב **רב השומר לה** ושמור נפשך וגו'. ובית הכסא דצורך כל אדם הוא כדי שלא יצטרך להתרחק חוץ לעיר ויבא לידי סכנת חולי או לידי סכנת ליסטים. (המהרש"א כתב שכתוב זה הוא בשמירה רוחנית ולא שמירת הגוף (לעיל תורה תמימה הערה טז)), אבל יד רמ"ה לומד שזה גם שמירת הגוף)

דברים ואתחנן דלב: כי שאל נא לימים ראשנים אשר הניו לפניך למן-היום אשר ברא אלהים ו אדם על-הארץ ולמקצה השמים ועד-קצה השמים

הנהיך כדבר הנהויל הזה או הנשמע פמהו:
רש"י (לב) **לימים ראשנים** - על ימים ראשונים. **ולמקצה השמים** - וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה, זהו פשוטו. ומדרשו (ראה סנה' לח,ב): מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים, והוא השיעור עצמו אשר מקצה אל קצה. **שפת"ח** רצונו לומר אף על פי דבקרא משמע מתחלת עולם עד סוף עולם בארכו כדכתיב **(ז' וא' ז, לב) ולמקצה השמים ועד-קצה השמים** וגם על כרחך משמע שמהארץ עד השמים היתה קומתו כדכתיב **על הארץ ולמקצה השמים** הא כיצד? אלא והוא השיעור כו' כלומר הכל שיעור אחד הוא שמקיף השמים היינו גלגל השמים הוא קצה אחד ומרכז השמים שהיא הארץ הוא קצה האחר והיינו מן השמים אל הארץ וחד שיעור הוא והוי כאלו אמר **מקצה השמים ועד-קצה השמים** פירושו מן השמים ועד הארץ ולפי זה מן הארץ עד לרקיע נקרא על הארץ **ולמקצה השמים** ונקרא גם כן **ולמקצה השמים ועד-קצה השמים** ונקרא גם כן מסוף העולם ועד סופו ואין הבדל ביניהם רק בקריאת השם:

בבלי חגיגה יא,ב ולא במעשה בראשית בשנים מנא הני מילי? דתנו רבנן: **(דברים ד')** כי שאל נא לימים ראשנים - יחיד שואל, ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם - תלמוד לומר **(דברים ד')** למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ. יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית - תלמוד לומר לימים ראשנים אשר היו לפניך. יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה, מה לפניו ומה לאחור - תלמוד לומר **(דברים ד')** ולמקצה השמים ועד קצה השמים - מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה לפניו ומה לאחור.

כי שאל נא לימים ראשנים אשר הניו לפניך – פרט וכלל ופרט בתראה המרכב מפרטים אחדים. הפרט הראשון מציין רשות או אף חובה? ליחיד לשאול **כי שאל נא** בלי לציין מדוע נתינת הרשות שהרי בד"כ כל יום האדם שואל שאלות, הכלל **לימים ראשנים** מגלה התחום הבעייתי שבו צריך בירור המותר והאסור לשאלה, הפרט בתראה מציין השאלות המותרות, ומתוך כך נלמד מה אסור לשאול הפרט בתראה הראשון **אשר-הניו לפניך** – מונח רביעי, ענין של לפחות ארבע, כאן חמשה ימי בראשית קודם לבריאת האדם ביום הששי וזה מתואם עם לשון הגמרא יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית - תלמוד לומר לימים ראשנים אשר היו לפניך.. הפרט בתראה השני **למן-היום אשר ברא אלהים ו אדם על-הארץ ולמקצה השמים ועד-קצה השמים** מרכב מפרט, כלל הצריך לפרט, פרט בתראה.

הפרט הראשון **למן-היום אשר**, הכלל הצריך לפרט **ברא אלהים ו אדם על-הארץ**, הפרט בתראה עונה מה מותר ומכלל הן אתה שומע לאו, **ולמקצה השמים ועד-קצה השמים** אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה לפניו ומה לאחור. תבנית הטעמים **ולמקצה השמים ועד-קצה השמים** מרכא טפחא היא יתור לרבות המורחב ע"י המלים **ועד-קצה השמים** מה אתה שואל, אבל תבנית הטעמים של **ועד-קצה השמים** מונח אתנה מרבה את מגבלות מה אין אתה שואל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא התורה שבעל פה, התשע"ח; **תפנית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קסרים תפקידים) – להבדיל; מונח – רבוי; **מהפך** – פשטא; מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 דברים אתחנן ג,כג

דברים ואתחנן ד,ט:

רַק הַשְּׁמֵר לְךָ וְשִׁמְרֵךְ נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָצוּ עֵינֶיךָ וּפֶן-יִסְוְרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יַגְמֵי חַנּוּךְ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בְנֶיךָ:

דברים ואתחנן ד,י: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברך אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בנייהם ילמדון:

פירוש על זכירת הר סיני (מקראות גדולות מ"ה מפרשים) (דב' וא' ט,ד) והודעתם לבניך ולבני בניך (דב' וא' ד,ד) יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב.

הנה ידוע כי שרש עבודת ה' היא הענוה. ושורש המינות היא הגאווה. אם האדם יהיה עניו בטוח הוא שיעבד את ה' בכל השלמות שיהיה באפשרו, ואם יתגאה בטח יכשל ויחטא. והנה האדם ילמוד מידת הענוה מהקב"ה ששוב כל ההרים הגבוהים ונתן התורה על הר סיני (טט - הר עניו) ועזב כל הצדיקים כמו אבות הקדושים ונתן התורה ע"י משה שהיה עניו מכל האדם. ... על כן אמר משה לישראל **(דב' וא' ט,ד) והודעתם לבניך ולבני בניך**, שני דברים: (א) שיזכרו **(דב' וא' ד,ד) יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב** בהר סיני דייקא, בהר השפל מכל ההרים; (ב) **(דב' וא' ד,ד) באמר ה' אלי הקהל לי את העם, אלי דייקא** מחמת ענותנותי, ומזה **(דב' וא' ד,ד) אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה** אם יקנו לעצמם מדת הענוה יהיו בטוחים שייראו את ה' כל ימי חייהם.

אשר עמדת – קדמא ואולא, נקוט בידך כעין כלל מלמד בעבודת ה'!

לפני – קדמא, בתפקיד תחילה, תחילת שרש עבודת ה' היא הענוה, אשר תלמדנו מה' עצמו.

תבנית הטעמים של **ה' אלהיך בחרב** - מונח זרקא סגול, כאשר טעם מונח מלמד על כעין סדרה נוספת של זרקא סגול, כעין שתי סדרות של זרקא סגול. (א) סדרה אחת בתפקיד גריעה מהגאווה של ההרים, שהקב"ה עזב כל ההרים הגבוהים ונתן התורה על הר סיני (טט - הר עניו)

(א) סדרה אחת בתפקיד גריעה מהגאווה של בני אדם, שהקב"ה עזב כל הצדיקים כמו (טט - אפילו) אבות הקדושים ונתן התורה ע"י משה שהיה עניו מכל האדם.

אפשר לומר זאת גם כגריעה מן הגאווה כעבודת משה רבנו על עצמו כמתואר ב- **אור שמח הלכות תשובה פרק ה ...** כי לזהרת חומריותי ובהירת גשמו אשר נתהפך לרוחני, ונעלה יותר מכל הנבראים, והיה רואה תמונת כבוד ד' פנים אל פנים,

דברים ואתחנן ד,יא: ותקרבון ותעמדון תחת הנהר והנהר בער באש עד-לב השמים חשך ענן וערפל:

בער באש עד-לב השמים – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שמים, ללמד על שתי דרשות בכתוב, אחת כפשט הכתוב ואחת הנדרשת מהמלים **והנהר בער באש** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל, כי הקב"ה הביא שלוש מדרגות של צמצום להקל על עם ישראל לעמוד במתן תורה ולא יתבטל מהמציאות. כפי **ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק במדבר לחג השבועות ...** ואיתא ב-**זוה"ק** (ח"ב פ"א עמ"א א') תלת חשוכא הוי **חשך ענן וערפל** וההוא קול השופר הוי נפיק פנימאה מכולא. והענין בזה כי בהתחלת התגלות קודם מתן תורה נאמר ויהי קולות היינו ראשית הרעש בלב האדם להתדבק בו יתברך. ואחרי זה בא הברקים היינו שזכו להבהקת התגלות אורו יתברך. אולם כי נאמר **(שמ' תשא לג,ב) כי לא-יראני האדם וחי:**

וכדי שלא יתבטלו במציאות על ידי התגלות אורו יתברך הוצרך להיות צמצום והיינו הענן כבד וגוי' שעל ידי זה ויכל להיות נתפס האור בהמקבל שלא יתבטל במציאות. ובצמצום הזה יש כמה מדריגות כנ"ל **חשך ענן וערפל** חושך הוא הצמצום היותר גדול והיינו העשן שהוא חשכות של ממשות. וענן הוא קלוש יותר. וערפל הוא הצמצום הקלוש עוד יותר. ולזה נאמר אצל משה רבינו ע"ה **(שמ' יתרו כ"ח) ומשנה נגש אל-הערפל כי הגם שמשה רבינו ע"ה היה לו התגלות גדולה מאד כמו שנאמר (במ' בהעל' יב,ח) פה אל-פה אדבר-בו** אמנם מפני שהיה נפשו וגופו מזוכך מאד יותר מכל האדם לכן היה די לפניו בצמצום קלוש כערפל שיהיה נתפס בו אורו יתברך הרב ועם כל זה לא יתבטל במציאות. אבל בישראל אפילו על ראשית הבהקת הברק היה נצרך להם לצמצום הענן כבד כנ"ל. פירוש דומה הביא אור החיים על **(שמ' יתרו יט,ט) ויאמר ה' אל-משנה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור העם דברני עמו וגם-בך יאמינו לעולם**

דברים ואתחנן ד,יב: ונדבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול:

ונדבר ה' אליכם – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לנושא, שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה, כאן שהדיבור היה נשמע מכל הכיוונים אבל **ונדבר** – דרגא מקשר בין **(דב' וא' ד,יא) והנהר בער באש** ובין **(דב' וא' ד,יב) מתוך האש** שלא מאש אחרת, הכל היה דיבור אחד מההר.

דברים ואתחנן ד,טז – יח: [טז] פן-תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת פל-סמל תבנית זכר או נקבה:

[יז] תבנית פל-בהמה אשר בארץ תבנית פל-צפור כנף אשר תעוף בשמים: [יח] תבנית פל-רמש באדמה תבנית פל-דגה אשר-במים מתחת לארץ:

מלבי"ם דברים ד,טז - יח (יח) פן-תשחתון, פ"י תשחיתו את נפשותיכם **ועשיתם לכם פסל תמונת פל-סמל**, פסל הוא צורה בולטת ותמונה הוא צורה שוקעת כמ"ש בפ' יתרו (כ ד') ר"ל (טט – שלא יעשו) לא פסל ולא תמונה של כל סמל, ומבואר אצלי בפ"י מלכים ב' **(מל' ב כ"א), על (דח"ב לג,ד) פנים**, כמ"ש חז"ל שמונשה עשה **סמל צורה בעלת ד' פנים**, כי המרכבה שנראה לנביא הוא בעלת ד' פנים אדם ארי שור נשר, שכולם מולכים מצד הקדושה, ונגד זה הסט"א שהוא הסמל (ר"ל צד השמאל) י"ל מרכבה בעלת ד' פנים מן הברואים הנמוכים שהוא החי המצופף והרומש והשוחה בהמה ועוף ורמש ודגה מן הגרועים והמשוקצים שבהם. והר"א ועקדת יצחק (בעלי הספרים בשות אלו) פ"י שרמזו אל כל מיני הצורות והתמונות אשר הניחו הוברי שמים, אמרו שיש שם תמונת מאזנים או קשת או צורת עיר או נהר או ספינות, ואמרו שיש מזלות שמחציתן זכר ומחציתן נקבה עז"א **תבנית זכר או**

נקבה, וכן אמרו שיש צורת איש מזויין ואיש לוחם ואשה ש"ל (שיש לה) בעל ושאיין לה בעל, ונגד מ"ש **[יז] תבנית פל-בהמה** זכור צורת טלה שור ארי' וגדי והכלב הגדול והכלב הקטן, ונגד מ"ש **תבנית פל-צפור כנף** אמרו הנשר הגדול והקטן והמצופף והנופל וצורת תרנגולת, ונגד **[יח] תבנית פל-רמש באדמה** אמרו שם בצורת סרטן ועקרב, ונגד **תבנית פל-דגה** אמרו במזל דגים ולויתן נחש בריח והיא התלי, ר"ל שלא תטעה בכל אלו התבניות שהניחו הוברי שמים במלאכתם:

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טוטר"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ח; **תפצית השערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטית; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטית; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא טול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פיר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ואמרנו שיש מזלות שמחציתן זכר ומחציתן נקבה עז"א **תבנית זכר או נקבה**, טפחה כפותחת טפה לאפיין את **תבנית זכר** מהכתוב אחריה **או נקבה** וזה מתפרש כמין אנדרוגינוס מחצית זכר ומחצית נקבה
כל-צפור – מקף כרב-מצב (א) עוף טהור (ב) עוף טמא (השווה לוי' מצ' יד שתי צפרים)
תבנית כל-דגה – מקף כרב-מצב (א) דג טהור (ב) דג טמא אמרו במזל דגים ולויתן נחש בריח והיא התלי

ראה **מלכים ב כא, ז**: וַיִּשֶׁם אֶת-פֶּסֶל הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה

בְּפִת אֲשֶׁר אָמַר ה' אֶל-דָּוִד וְאֶל-שְׁלֹמֹה בְנֵו בְּפִת הַזֶּה וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי מִכָּל שְׁכַנֵּי יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁים אֶת-שְׁמִי לְעֹלָם:

דברים ואתחנן ד, כז: [כז] וְהִפִּיץ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים וַיִּשְׁאַרְתֶּם מִתִּי מִסְפָּר בְּנֵוִים אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׁמָה:

מספֵר בְּנֵוִים – זקא-קטן זקא-גדול, מרמז על כעין גלוי בתורת הנסתר ע"י שנעשה ג' המלים המוטעמות והיא 61 + 380 = 441, ואן נעשה הפרש בין ג' הטעמים זקא-קטן זקא-גדול העולה 576 ובין ג' המלים: 441 – 576 = 135
 441 עולה תלו"ה, כגון שביציאה לגלות הקב"י מלווה את בני ישראל.

ע"פ אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך 441 עולה אמ"ת, חותם ה' בכל הבריאה ונמצא בראשי תיבות וסופי תיבות רבים בתנ"ך.

אמ"ת – בנושא הפסוק שפעולת ה' בהגליה היא פעולת אמ"ת ובעת ובעונה אחת היא אהי"ה פעמים אהי"ה (אורחות צדיקים אמת אמרי אמת שיחות בראשית) (וכתבי המורה"ן מברסלב על חנוכה), שם אהי"ה מלמד על רחמים פשוטים וכאן צירוף של אהי"ה פעם רחמים פשוטים כפול אהי"ה פעם רחמים פשוטים בגלל קושי הגלות.

441 עולה גם בשורת גאול"ה שלימ"ה (עם האותיות ע"ה"כ). טט – 441 עולה משי"ח (עם שם) א"מ (ועם שם) מ"ב

ההפרש 135 עולה מצ"ה המרמזת על גאולה בפסח, וכן חי"ם טובי"ם

דברים ואתחנן ד, לב: כִּי שָׁאַל-נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנַי לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים וְאֵדָם עַל-הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה

הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם

הַגְּהֵיָה כְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כְּמָהוּ:

רש"י (לב) **לְיָמִים רִאשֹׁנִים** - על ימים ראשונים. **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם** - וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה, זהו פשוטו.

ומדרשו (ראה סנה' לח, ב): מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן **הארץ עד השמים**, והוא **השיעור** עצמו אשר מקצה אל קצה.

שפת"ח רצונו לומר אף על פי דבקרא משמע מתחלת עולם עד סוף עולם בארכו כדכתיב (ד' וא' ז, 25) **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה**

הַשָּׁמַיִם וגם על כרחך משמע שמהארץ עד השמים היתה קומתו כדכתיב **על הארץ ולמקצה השמים** הא כיצד? אלא והוא השיעור כו' כלומר הכל שיעור אחד הוא שמקיף השמים היינו גלגל השמים הוא קצה אחד ומרכז השמים שהיא הארץ הוא קצה האחר והיינו מן השמים אל הארץ וחד שיעור הוא והוי כאלו אמר **מקצה השמים ועד קצה השמים** פירושו מן השמים ועד הארץ ולפי זה מן הארץ עד לרקיע נקרא על הארץ **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם** ונקרא גם כן **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** ונקרא גם כן מסוף העולם ועד סופו ואין הבדל ביניהם רק בקריאת השם:

כִּי שָׁאַל-נָא - מונח תלישא-קטנה, התרעה על דרישת שני שיעורים, א' **רש"י** דב' רבה זה שיעור קומת אדם הראשון, ב' ע"פ **שפת"ח**

שיעור **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** ונקרא גם כן מסוף העולם ועד סופו ואין הבדל ביניהם רק בקריאת השם.:

וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וגו' **מאור ושמש** בדברים על הנפילים - שזה הסיבה לא לחקור מה שמעל השמים

בבלי חגיגה יא, ב, ולא במעשה בראשית בשנים מנא הני מילי? דתנו רבנן: (ד' וא' ז, 25) **כִּי שָׁאַל-נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים** - יחיד שואל, ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם - תלמוד לומר (ד' וא' ז, 25) **לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים וְאֵדָם עַל-הָאָרֶץ**. יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית - תלמוד לומר **לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנָי**. יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה, מה לפניו ומה לאחור - תלמוד לומר (ד' וא' ז, 25) **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** - **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה לפניו ומה לאחור.

כִּי שָׁאַל-נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנָי – פרט וכלל ופרט בתראה המרכב מפרטים אחדים. הפרט הראשון מציין רשות או אף

חובה? ליחיד לשאול **כִּי שָׁאַל-נָא** בלי לציין מדוע נתינת הרשות שהרי בד"כ כל יום האדם שואל שאלות,

הכלל **לְיָמִים רִאשֹׁנִים** מגלה התחום הבעייתי שבו צריך ברור המותר והאסור לשאלה,

הפרט בתראה מציין השאלות המותרות, ומתוך כך נלמד מה אסור לשאול

הפרט בתראה הראשון **אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנָי** – מונח רביעי, ענין של לפחות ארבע, כאן חמשה ימי בראשית קודם לבריאת האדם ביום הששי וזה מתואם עם לשון **בבלי חגיגה יא, ב**, יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית - תלמוד לומר לימים ראשונים אשר היו לפניך..

הפרט בתראה השני **לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים וְאֵדָם עַל-הָאָרֶץ וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** מרכב מפרט, כלל

הצריך לפרט, פרט בתראה. הפרט הראשון **לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר**, הכלל הצריך לפרט **בָּרָא אֱלֹהִים וְאֵדָם עַל-הָאָרֶץ**

הפרט בתראה עונה מה מותר ומכלל הן אתה שומע לאו, **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** אתה שואל, ואין אתה שואל מה

למעלה מה למטה, מה לפניו ומה לאחור. תבנית הטעמים **וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** מרכא טפחה היא יתור לרבות המורחב ע"י המלים **וְעַד-**

קִצֵּה הַשָּׁמַיִם מה אתה שואל, אבל תבנית הטעמים של **וְעַד-קִצֵּה הַשָּׁמַיִם** מונח אתנח מרבה את מגבלות מה אין אתה שואל.

הכלל הצריך לפרט **בָּרָא אֱלֹהִים וְאֵדָם עַל-הָאָרֶץ** – הוא ככעין מידה דבר שחבירו (הקרא שלפניו) מלמד עליו היינו מאפיין, צ"ע מי הכתוב ומהו מאפיין.

● שהבורא דבר ישירות עם אדם הראשון ביום בריאתו, אדם יחיד ולא עם, ולא מתוך האש.

● האם יש כאן גם מידה בא ללמוד ונמצא מלמד שאולי גם אדם הראשון שמע קול אלקים מתוך אש?

אֱלֹהִים וְאֵדָם – מהפך פסק פשטא, תפקיד הפסק להציב הבדלה ברורה בין שני שמות העצם ולומר שרק א-לקים ברא, ובגלל שהתבנית

היא כלל הצריך לפרט וטעם המהפך מחובר לפשטא יש צורך להציב פסק בין שמות העצם. מהפך פשטא זקא-קטן בא לומר שיש ללמוד

כאן לימוד אחד כפשוטו ולימוד אחר היוצא מפשוטו. ובע"ה צ"ע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוב טעם (ל) כי במצוותך האמתית – התלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **מצבת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים הפסוקים) – להוביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 דברים אתחנן ג,כג (התשע"ה)

דברים ואתחנן ז,ב: ונתתם ה' אלהיך לפניך והכיתם
החכם תחרימם אתם לא-תכרת להם פְּרִית וְלֹא תִתְּנֵם:
ה' אלהיך לפניך – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים, כאן כל אחד מעמי ארץ כנען, שעל כל אחד חלה אותה הלכה. וההסבר הבא

אחת מההלכות:
וְנִתְּנָם ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם – גרשיים ... תביר – כעין יצא להקל ולהחמיר, שלוש פרודוגמאות שלה יהושע ליושבי הארץ: (א) מניחים ע"ז ונהיים למס עובד – בא להקל אז יכולים להישאר בארץ. (ב) להחמיר אם לא מניחים ע"ז אז גולים לארץ אחרת או (ג) אם לא גולים עושים במלחמה יד הישמדם.

הלכה אחרת שחלה על כל עמי כנען ועל כל הגויים בכלל:
תלמוד ירושלמי (וילנא ח,א) מסכת עבודה זרה פ"א,ה"ט

מתני' אין משכירין להן בתים בארץ ישראל ואין צריך שדות ובסורייא משכירין בתים אבל לא שדות ובחוצה לארץ מוכרין בתים ומשכירין שדות דרבי רבי יוסי אומר רבי יוסי אומר אף בארץ ישראל משכירין להן בתים ובסוריא מוכרים בתים ומשכירין שדות ובחוצה לארץ מוכרין אילו ואילו: **גמ'** רבי זעירה בשם רבי יוסי בן חנינה רבי אבא רבי חייה בשם רבי יוחנן (טט - א) **(דב' וא' ז,ג) לֹא תִתְּנֵם לֹא** תתן להם חן (טט - ב) **(דב' וא' ז,ג) לֹא תִתְּנֵם לֹא** תתן להם מתנת חנם (טט - ג) **(דב' וא' ז,ג) לֹא תִתְּנֵם לֹא** תתן להם חנינה בארץ. והתנינן רבי יוסי אומר חן בא"י משכירין להם בתים בית אין מצוי להתברך מתוכו שדה מצוי להתברך מתוכו. הורי רבי יוסי בי רבי אבא להשכיר להן קבורה בא"י על שם (טט - ד) **(דב' וא' ז,ג) לֹא תִתְּנֵם לֹא** תתן להם חנינה בארץ.

דברים ואתחנן ז,ב: ונתתם ה' אלהיך לפניך והכיתם החכם תחרימם אתם לא-תכרת להם פְּרִית וְלֹא תִתְּנֵם:

הצעת הרב א"מ פערל ז"ל מ"א התשע"ד אפשר כי ארבע הדרשות הנ"ל מגיעות מצירופי אותיות של מלת **תִתְּנֵם** – (א) ח"ן (ב) חנ"ם (ג) נ"ח (חניה) (ד) מ"ת

ירושלמי ברכות פ"ט ה"א ... (גם ב-ירושלמי ע"ז פ"א,ה"ט) מעשה ברבן גמליאל שראה גויה אשה נאה ובירך עליה. לא כן אמר רבי זעירא בשם רבי יוסי בר חנינא רבי בא רבי חייה בשם רבי יוחנן **(דב' ואתחנן ז,ב) וְלֹא תִתְּנֵם** – לא תתן להם חן. מה אמר אבסקטא לא אמר. אלא שכך ברא בריות נאות בעולמו. **פירוש לב ירושלים**: וכי אמר בעלת חן לא אמר אלא שבח להקב"ה שבראה.

דברים ואתחנן ז,ג: וְלֹא תִתְּנֵם לָהֶם בְּמִתְּנַתְּם לָהֶם וְכִתּוּב לֹא-תִתְּנֵם לָהֶם:
תלמוד ירושלמי (וילנא ח,א) מסכת עבודה זרה פ"א,ה"ט

ר"ש רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינה גודלת ישראל לא תגדל את הנכרית משם לא תתן עליהם חן ולא יעשה ישראל שושבין לנכרי משום **(דב' וא' ז,ג) וְלֹא תִתְּנֵם לָהֶם**. רבי יצחק בר גופתה בעא קומי רבי מנא לילך לבית המשתה שלו אסור (פני משה הנאמר בה"ג) להיעשות לו שושבין לא כל שכן א"ל ליתן עליהם בלא תעשה.
פני משה מסכת עבודה זרה פרק א

משום לֹא תִתְּנֵם לָהֶם. משום אקרובי דעתא הוא וכל שהוא קירוב הדעת גזרו משום לא תתחתן:
לילך לבית המשתה שלו אסור. כדאמרין לעיל בהלכה ג' לעשות לו שושבין צריכא למימר בתמיה:
ליתן עליהם בלא תעשה. להנעשים להם שושבינים:

דברים ואתחנן ז,ג: וְלֹא תִתְּנֵם לָהֶם בְּמִתְּנַתְּם לָהֶם וְכִתּוּב לֹא-תִתְּנֵם לָהֶם:

(דב' וא' ז,ג) וְלֹא תִתְּנֵם לָהֶם – מרכא טפחא, יתור לרבות על לא תעשה של החיתון גם לא תעשה ש- לא יעשה ישראל שושבין לנכרי ... **בם** – אתנה, מגביל אשר כי האיסור להיעשות שושבין או ליפות הנכרי הוא כפ' פני משה משום אקרובי דעתא הוא שאסור, אבל אם לא נעשה לו קירוב דעת כגון ע"י ידידות, ולא אוכל ושותה עמו, אפשר כי מותר.
וְלֹא תִתְּנֵם לָהֶם מעניין כי ר"ת מצטרפים למלה בת"ו – היינו עסקי נשים, או בית"ו, ס"ת מצטרפים למלה אמ"ן – היינו מצד אחד אימו"ן בין האנשים שדעתם קרובה, מצד אחר א"ל-מלך נאמן" שישאל תמיד יזכור את נאמנותו לבוראו ויתרחק מקירוב הדעת.

דברים ואתחנן ז,ט:

וְנִדְעָתָּהּ פִּי ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנְּאֻמָּן שִׁמְרֵי הַבְּרִית וְהַחֹסֵד לְאַהֲבָיו וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלְפֵי דֹר:
וְנִדְעָתָּהּ – מונח וקף-קטן, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, נאמר במקצת ונוהג בכל (מידה י"ח לרבי אלעזר ב"ר יוסי הגלילי). ראה להלן.
רש"י לְאַלְפֵי דֹר. ולהלן הוא אומר **(דב' וא' ז,ג) לְאַלְפִים**, כאן שהוא סמוך אצל **וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו** העושים מיראה הוא אומר **לְאַלְפֵי**

(שפת"ח ל) ולהלן שהוא סמוך אצל **לְאַהֲבָיו** העושים מאהבה ששכרם יותר גדול הוא אומר **לְאַלְפִים**.
(דב' וא' ז,ג) ועושה חסד לאלפים – מרכא טפחא אתנה, **וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו** – מרכא סלוק

(שפת"ח ל) ... יש לומר **(דב' וא' ז,ג) לְאַהֲבָיו** מוסב אדלעיל מיניה א- **שִׁמְרֵי הַבְּרִית וְהַחֹסֵד**
וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו קאי אמה דכתיב אחריו וכו'

* טט - הפסוק עד **(דב' וא' ז,ג) הָאֵל הַנְּאֻמָּן** מתאר השגחת ה'. תבנית הטעמים אמנם אינה כעין כלל ופרט או כעין בנין אב אבל המשך הקרא **שִׁמְרֵי הַבְּרִית וְהַחֹסֵד** – דרגא מונח רביע, הוא כעין פרט הקשור חזק אל הכתוב לפניו ובעל קשר חלש ממנו לכתוב אחריו.

* לפי שפת"ח מלת **(דב' וא' ז,ג) לְאַהֲבָיו** קשורה לכתוב לפניו היינו גם היא חלק מהקשר החזק אלפניו וטעם תביר שלה מנתק אותה מהכתוב אחריה

* לפי רש"י ושפת"ח **וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו** – מרכא טפחא, קשור לאמור אחריו, כי כפ"רש"י הם עושים מיראה ולכן שכרם מוגבל **(דב' וא' ז,ג) לְאַלְפֵי דֹר** – מרכא סלוק, כלומר סיפא הפסוק מתאר מתן שכר מוגבל מה' אל "שמרי מצותי מיראה". לעומת מתן שכר בלתי מוגבל לעובדי ה' מאהבה. ברישא שכר גדול המעיד על קשר חזק, הסיפא שכר מוגבל המעיד על קשר פחות חזק.

אבל ב-מכילתא דרבי ישמעאל יתרו – **מסכתא דבחדש פ'ו**, ו-וב-במדרש **תנאים לדברים ואתחנן ה,ט** מלמד כי אלף דור אינו מוגבל, ויתירה מלמד על מסירות נפש לקיום המצוות. ...

ועושה חסד לאלפים יכול כשם שמדת פורענות לארבעה דורות כך מדה טובה לארבעה דורות ת"ל ועושה חסד לאלפים או לאלפים שומע אני מיעוט אלפים שנים ת"ל **(דב' וא' ז,ג) לְאַהֲבָיו** ולשומרי מצותי לאלף דור (גירסה זאת היא צירוף (דב' וא' ז,ג) ו-1 (דב' וא' ז,ט) (הכתוב ב-**(דב' וא' ז,ג) הוּא לְאַהֲבָיו וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלְפֵי דֹר**) דורים לאין חקר ולאין מספר כענין שני (תה' ק"ג י"ז עיין שם)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצריך; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כפיין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רציו לנשא אחר בהלכה:

וחסדי ה' מעולם ועד עולם על יריאיו: לאהבי זה אברהם וכיוצא בו: ולשומרי מצותי אלו הנביאים והזקנים שבארץ ישראל שמוסרין נפשם על המצות מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני מה לך יוצא ליצלב על שקראתי את התורה ועל שאכלתי את המצוה מה לך לוקח (מכף רגל ועד ראש) [מאה פרגול] על שנטלתי את הלולב וה"א (זכ"י ג' ו') אשר הכתי בית מאהבי המכות האלו גרמו לי לאהוב את אבי שבשמים:

אנציקלופדיה תלמודית כרך כה, [יראת ה' (יראת שמים; יראת חטא)] טור פ ר ... ומכל מקום אף באופנים אלו אמרו: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה⁵⁸, לפיכך כשמלמדים את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדים אותם אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתם ויעבדוהו מאהבה⁵⁹. וכן יש מן הראשונים שכתב שאף העושה מאהבת שכר או מיראת יסורים טוב הוא, שמאמין בה' שיש בידו להטיב לו אם יעשה רצונו, ולהביא עליו פורענות אם יעבור על מצוותיו⁶⁰. וכן יראת ה' שמנו אותה הראשונים כמצוה בפני עצמה⁶¹, יש שכתבו שנאמרה על יראת העונש⁶². ויש שהזכרה עבודה מיראה כמעלה מיוחדת וקרובה לעבודה מאהבה, שכן דרשו את הכתובים: לאהבי ולשמרי מצותי⁶³;

הוא האלהים – מונה אתנה **האל הנאמן** – פשטא זקא-קטן אחרי קיסר (כאן טעם אתנה) והתוכן הוא תיאור ואחריו פעולה **שמר** **הבבית והחסד**, מרמז על אפשרות לדרשה לכתוב אלפניו **ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים** ולדרשה לכתוב אחריו **לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור**:

הלימוד לכתוב אלפניו: **ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים** מהתבוננות במה שקורה לאדם לומדים על ההשגחה הפרטית ועל הנהגת הבריאה ע"י ה' לבדו:

דברים רבה (וילנא) פרשת עקב פרשה ג סימן ג ... ג ד"א מה כתיב למעלה **(דב וא' טז) ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים האל הנאמן** אמר רבי חייא בר אבא דומה הדבר דומה לאוהבו של מלך שהפקיד אצלו פקדון ומת אוהבו של מלך בא בנו ומבקש את הפקדון מידו אמר לו תן לי הפקדון שהפקיד אבא אצלך אמר לו המלך מצאת אחר טוב ממני הפקדון שאצלי לא שמרתי אותו ולא קיפלתי אותו, כך כשחטאו ישראל בימי ירמיה אמר לו הקדוש ברוך הוא לירמיה (ירמיה ב) לך אמור להם לישראל מה מצאו אבותיכם בי עול על כל מה שנשבעתי לאבותיכם לא קיימתי נשבעתי להם שאני מברך את בניהם שנאמר כי כרך אברכך וגו' לא ברכתי אתכם ע"י משה שנאמר (דברים א) ה' אלהיכם הרבה אתכם, אמרתי לו שאני מוציא אתכם ברכוש גדול שנאמר (בראשית טו) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא עשיתי כך (תהלים קה) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיי כושל לפיכך אמר משה ומשמרו את השבועה מן ויפדך מבית עבדים את יודע שהוא **האל הנאמן**, ד"א **פיה' אל הדין הוא האלהים** א"ר לוי למה הדבר דומה לאוהבו של מלך כו' בא בנו מבקש את הפקדון אמר לו המלך לך והבא שני איסטרטין ושנים עשר בלביטון ועל ידיהן אני נותן לך את הפקדון כך אמר הקדוש ברוך הוא כשיצאו ישראל ממצרים אבותיכם הפקידו אצלי פקדון מנין שנה' (שמות ג) פקוד פקדתי אתכם אמר להן יבואו שני איסטרטין ושנים עשר בלביטון זה משה ואהרן ושנים עשר ראשי שבטים מנין שנאמר (במדבר א) תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן ואתכם יהיו איש איש למטה, ד"א **האל הנאמן** רבנין אמרי **מאמנותו של ב"ו** = **בשר ודם** = את יודע אמנותו של הקדוש ברוך הוא,

דף על הדף קידושין מ,א ... הנה כתיב **(שמ' יח כה-ו)**: "פקד עון אבות על בנים וגו' ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי". יש לבאר פשו"י דברי חז"ל כאן שמחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ואין הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה רעה למעשה, אכל בע"ז גם מחשבה רעה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה.

מדרש תנאים לדברים טו,ח ... וכל מי שהוא נותן צדקה לפועלי תורה הקדוש ברוך הוא שומרו לאלף דור דכת' **(דב וא' טז) ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים האל הנאמן שמר הבבית והחסד לאהביו ולשמרי מצותו מצותיו לאלף דור**: ועל **נותני צדקה** הוא אומר (משלי כט,יג) רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' [הא כיצד עני פשט את ידו לבעל הבית והוא נותן לו מאיר עיני שניהם ה'] : ואם אינו נותן לו עליהם הכ' אומר (משלי כב,ב) עשיר ורש נפגשו עשה כולם ה' מי שעשה לזה עשיר יכול לעשותו עני ומי שעשה לזה עני יכול לעשותו עשיר: כיצא בו תלמיד ששימש את הרב **והרב רוצה להשנותו** מאיר עיני שניהם ה' אבל תלמיד ששימש את הרב **ואין הרב רוצה להשנותו** עושה כולם ה' מי שעשה לזה חכם סופו לעשותו טפש ומי שעשה לזה טפש סופו לעשותו חכם:

הלימוד לכתוב אחריו: **לאהביו ולשמרי מצותיו** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל חלקם לא חל תת-ענין או הלכה הקשורה לנושא. אמנם המצב שיש לשאוף אליו הוא עבודת ה' מאהבה ויראת הרוממות, אבל כמסוכם בציטוט מאנצ' תל' הנ"ל כשמלמדים את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדים אותם אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, ... שאף העושה מאהבת שכר או מיראת יסורים טוב הוא

שמר הבבית והחסד – דרגא מונה רביע, תבנית טעמים המרמזת לתיקון חטא אדם הראשון, תיקון להתחכמות עם מצוות ה'. כנלמד מ- **מדרש תנאים לדברים טו,ח** מי שה' נתן לו עושר יתן לאחרים, מי שה' נתן לו חכמה ילמד לאחרים. וב-**דברים רבה (וילנא) פרשת עקב פרשה ג סימן ג** מי שנוהג באמונה עם הבריות ולא מתחכם עמם, כמעשי רבי פנחס בן יאיר עם שעורים שהפקדו אצלו, וכמעשה שערב לפני ה' שהציבור יפרישו מעשרות כראוי ופסקה מכת עכברים (כנראה שקודם לא הפרישו כראוי וסברו או התחכמו לומר שהם מפרישים כראוי), וכמעשה הצלה מטביעה של בת עושה שיחין של מים לעולי רגלים (ענין של שכר לעושה למען הציבור), וכמעשה רבי שמעון בן שטח שהחזיר אבן טובה שנמצאה הצווארו של חמור אשר קנה מישמעאל, ולא סמך לומר שברכת ה' היא תעשיר וישאיר האבן אצלו. ועל התחכמות כתב ב-**ספר הפרשיות, הרב כי טוב אליהו, ואתחנן ע' פט** (לא הביא מקור) **ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים** – בוחן כליות ולב ויודע מחשבות אם לעקל או לעקלקלות **(בבלי סנה' כו,א, ע"ז מח,א)** ואין רמיה לפניו. גם בידו הגמול והשילום - **האל הנאמן שמר הבבית והחסד לאהביו ... (ג) ומשלים לשנאיו** וגו'. זאת אם **(טז) ונדעת פיה'** - **(א'י) ושמרת את-המצוה ואת-החקים ואת-המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם**: מובטחני בכך כי תשרם ותנצורם לכלי הוסיף ולבלי גרוע, לבלתי שכוח ולבלתי שנות מאומה.

אחרי שבררנו רמז לתפקיד תבנית הטעמים דרגא מונה רביע נחבר חלקי הפסוק להסבר רצונו: **ונדעת פיה'** – מונה זקא-קטן, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, נאמר במקצת ונוהג בכל (מידה י"ח לרבי אלעזר ב"ר יוסי הגלילי). דומה ל-**(דב וא' טז) ונדעת פיה' אל הדין הוא האלהים** – שתי ידיעות שמעו, שתי אהבות לה', אהבה תתאה, אהבה עילאה. **ונדעת פיה'** – שתי ידיעות בענין **פיה' אל הדין הוא האלהים** (א) ידיעת מה שאפשר להשיג (ב) ידיעת העובדה שיש מה שאי אפשר להשיג. ומתוך כך לקבל כי **פיה' אל הדין** במידות של חסד גבורה (דיון) ומתוך כך פועל ברחמים וזהו **האל הנאמן** בהנהגתו כגון בשכר ועונש לתקן עולמו, כי בכך הוא **שמר הבבית והחסד** – דרגא מונה רביע, יודע מחשבות הלב האם לעקל (מתכוין לדבר שאמר שצריך לו, היינו לשמה) או לעקלקלות (אינו מתכוין לדבר שאמר שצריך אלא כדי להתחכם עם מצוות ה', היינו שלא לשמה).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא שבעל-פה, התשע"ח; **תפנית ההשערות: אנתה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקור פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי; דרָא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרָא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקָר** – רב-מצב על המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשייִם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 דברים אתחנן ג,כג (התשע"ו)

דברים ואתחנן ג,כג – כד: ס [כג] וְאַתְחַנֵּן אֶל-ה' בְּעַת הַהוּא לְאמֹר:

[כד] אֲדַבְּרֵי יְהוָה אִתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֻלְתְּךָ וְאֶת-יְדֵי הַחַנּוּקָה

אֲשֶׁר מִי-אֵל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כַמַּעֲשִׂיךָ וּכְגִבוּרְתְּךָ:

דברים ואתחנן ו,ד: פרשת שמע פ [ד] שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

חז"ל דרשו ב-**[מדרש תנאים לדברים פרק ג] אֶת-גְּדֻלְתְּךָ** זה בנין אב לכל גדולה שבתורה **וְאֶת-יְדֵי הַחַנּוּקָה** אלו עשר מכות שהביא

המקום ב"ה על המצרים במצ' שני' בהן **(שמות בא ח,א) נִטָּה אֶת-יְדֵיךָ: ד"א אֶת-גְּדֻלְתְּךָ** אמר לפניו רבונו של עולם אימתי אתה מתגדל

בעולמך בשעה שאתה כובש על מדת הדין שני' (מיכה ז,ח) מִיֵּאֵל כְּמוֹד נִשְׂא עוֹן וְגו'.

אִתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת-עַבְדְּךָ אֶת-גְּדֻלְתְּךָ – פעמיים זקף בין שני קיסרים (כאן בין סלוק של פסוק קודם ובין אתנה שבפסוק

זה) בתפקיד כעין הקש או כעין בנין אב, לכל גדולה שבתורה שהיא כיבוש על מדת הדין.

משה רבנו מלמד שמה שאמר **(דב' וא' ג,ג) לְאמֹר** היינו לומר **(דב' וא' ג,ג) אֲדַבְּרֵי יְהוָה וְגו'**, מהו השבח במלים אלו?

(דב' וא' ג,ג) אֲדַבְּרֵי יְהוָה הויה בניקוד א-לקים ופ'רש"י **אֲדַבְּרֵי יְהוָה** רחום בדין, והשבח במלים אלו אימתי אתה מתגדל בעולמך בשעה

שאתה כובש על מדת הדין.

מה הייתה מהות תחינות משה רבנו שה' יכבוש על מדת הדין? נענה על כך בשלבים.

שלב (א): התבוננות בתבניות הטעמים של **(דב' וא' ג,ג) ושל (דב' וא' ו,ד)** מגלה דמיון ביניהן.

(דב' וא' ג,ג) וְאַתְחַנֵּן אֶל-ה' – (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה תבנית כתבנית טעמי

(דב' וא' ו,ד) שָׁמַע יִשְׂרָאֵל – (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה,

(דב' וא' ג,ג) בְּעַת הַהוּא לְאמֹר: – מרכא טפחא סלוק תבנית כמעט כתבנית טעמי

(דב' וא' ו,ד) ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: – מרכא טפחא מרכא פסק סלוק

הדמיון בין תבניות הטעמים מרמז על קרבה רעיונית בין התכנים. בנוסף, תבנית הטעמים של "שמע ישראל" בעלת קרבה רעיונית ל-**(בר' א,א) בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:** שטעמי טפחא מרכא אתנה מרכא טפחא מרכא סלוק.

שלב (ב) נקשור בין קריאת שמע לדרשה של כיבוש על מדת הדין.

קריאת שמע היא קבלת עול מלכות שמים וחז"ל למדו שבעת צרה יחזק יהודי את עצמו בקבלת עול מלכות שמים. אפשר כי המקור ללימוד זה מרומז בתבנית הטעמים של **(דב' וא' ג,ג) וְאַתְחַנֵּן אֶל-ה'** – (סלוק) טפחא אתנה כטעמי **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנה,

תחינת משה רבנו כמנין **(דב' וא' ג,ג) וְאַתְחַנֵּן** (תקי"ה = תפל"ה שהיא שיר"ה) הייתה התחזקות בקבלת עול מלכות שמים עד אשר בדרגה

(תקי"ה = תפל"ה שהיא שיר"ה) ה' נענה לו וצוהו **(דב' וא' ג,ג) עֲלֶיךָ רֵאשׁ הַפִּסְגָּה וְנָשָׂא עֵינַיִךָ יְמִינָה וְצַפְנָה וְתִמְנֶנָּה וּמִצְרַחָה וּרְאֵה בְעֵינַיִךָ**

כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת-יַרְדֵּן תְּהָה: קבלת עול מלכות שמים של משה רבנו פעלה שאמנם לא יכנס חי אבל הוא מליץ טוב על עם ישראל שבחזן לארץ ישראל מקבורתו מול פעור, וגם מאז ולתמיד התבוננותו בארץ ישראל מליצה טוב עליה ועל עם ישראל שבה והיא פועלת שה' כובש על מדת הדין.

טט: כאילו כתוב ב-**(דב' וא' ג,ג) התחננתי לה' ב- לְאמֹר** שמע ישראל, וטעם סלוק כמגביל ללמד שהתחנן רק על קבלת עול מלכות

שמים, כדי שה' יהיה כובש על מדת הדין.

מקורות לקשר בין קבלת עול מלכות שמים וכיבוש על מדת הדין.

[משנה ר"ה פ"ג,מ"ח] [*] (שם בשלח ז,יא) וְהָיָה פְּאֻשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגַבְרֵי יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָגִישׁ יָדוֹ וְגַבְרֵי עֲמֻלָּה: וְכִי יָדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מַלְחָמָה או שׁוֹכְרוֹת מַלְחָמָה אֵלָּא לֹמַר לָךְ כֹּל זְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִים כֻּלְּפִי מַעֲלָה וּמִשְׁעַבְדֵּיךָ אֵת לְבַם לְאַבְיָהִם שִׁבְשָׁמִים (ט):

בקבלת עול מלכות שמים) היו מתגברים ואם לאו היו נופלין כיצא בדבר אתה אומר **(במי חקת כא,ח) וְיֹאמְרוּ ה' אֱלֹהֵינוּ עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף וְשָׂעִים אֲתוֹ עֲלֵיגִס וְהָיָה פְּלִי הַנְּשׁוּף וְרָאָה אֲתוֹ וְחָי:** וכי נחש ממת או נחש מתרפאים ואם לאו היו נימוקים וגו' (בשם שב"פ). (השורה הבאה בשם א"מ קרוויסר)

[בבלי מגילה ג,א] אמר רבינא: שמע מינה, האי מאן דמיבעית - אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע.

[אור החיים] (שם יתרו כ,א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאמֹר: ס. טעם זכרון שם אלהים בנתינת תורה, לומר כי התורה נתנה

ממדת הדין וממדת הרחמים, מדת הדין **וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים**, מדת רחמים **(שם יתרו כ,ב) אֲנֹכִי ה'**, עוד הודיע סוד אומר **(מ"א יח,ט) ה' הוּא**

הָאֵלֹהִים ה' הוּא הָאֵלֹהִים: כי דבר אלהים **אֲנֹכִי ה'**, והוא מה שאנו מיחדים פעמים באהבה בפ' **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:**

טט: אפשר שמרמז שבפירוש אחד לפסוק זה מלת **אֱלֹהֵינוּ** מלמדת על מדת הדין הנתונה בין שני שמות הויה **ה' אֱלֹהֵינוּ ה'** המלמדים על פעמיים מדת הרחמים, וכך מדת הרחמים כובשת על מדת הדין המרומזת בשם א-לקינו. וכעין זה מרומז בנאמר **(דב' וא' ג,ג) אֲדַבְּרֵי**

יְהוָה. כעין נאמר **אֲדַבְּרֵי** ששם אדנות מורה על קבלת עול מלכות שמים, אדנות בניקוד שם הויה של רחמים מורה על מדת רחמים, את המלה הבאה **יְהוָה** שם הויה בניקוד א-לקים קוראים א-לקים, רמז למדת הדין, המוסתרת כי כתוב הויה שזה מדת רחמים. מתקבל כעין

מדת רחמים, מדת הדין, מדת רחמים, והמצאות מדת הדין בין שתי אזכרות של מדת הרחמים הוא רמז לכבוש על מדת הדין.

[אוצר החכמה] אהבת חיים, רוח חיים – ב, הרב דייטש חיים יהודה ע' 315] ח) ובזה מרמז רבינו הק' שהתחיל בקר"ש של ערביית דמקשה בגמ' ע"ז ומתרחץ שהוא כברייתו של עולם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד (קשר רעיוני לבריאת העולם), והכוונה דידוע ד"ערב" מכונה לעת

צרה ר"ל. אבל מהערב גופא אפשר לעשות שיהיה "יום אחד" שגם הערב יהיה יום, וזהו ע"ד **קבלת עול מלכות שמים ועול תורה ומצוות, שכל העושה הדברות מפורשים בק"ש עיין ירושלמי סוף פרק דברכות.**

[אוצר החכמה] עולם התפילות - הרב מונק אליהו (עדת יריאים פריס) ע' 206] אמת ואמונה הזכרת יציאת מצרים מעוררת במחשבתנו את תודעת "אמת ואמונה" את האמת הכירו בני ישראל כאשר ה' שאת מציאותו מבשרים דברי ק"ש **[חשוקי חמד ברכות ב,א] בשם [תפארת**

ישראל], נתגלה להם על ידי ניסים ונפלאות לפני יציאתם ממצרים ולאחריה. מאז היתה גם האמונה נטועה בלבבותיהם ובלבבות כל צאצאיהם, שה' יעזור להם תמיד בכל צרה וצוקה, אם יבואו לחסות תחת כנפי שכינתו על ידי קבלת עול מלכות שמים.

[אוצר החכמה] בית שמחה – א: תורות הגאון הקדוש מקרעטשניף זצוק"ל, ע"י נכדו הרב שנייבלג חיים מאיר, ע' 200] ... (בתרגום מאידיש) אומרים אבינו מלכנו בטל מעלינו כל גזירות קשות ורעות, יש לחיות עם קבלת עול מלכות שמים, ... על יהודי לקום עבור קבלת עול

מלכות שמים ואז הגזירה מתבטלת ומבטלת כל הגזירות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעם (ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצות ההשברות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא משמש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי משפט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

[[אוצר החכמה] ישמח ישראל – הרב ראבינאוויטש ישראל, ע' 186]] ... לראות שיהיה ביתו נאמן לה' ועי' יזכו להנצל מכל צרה וצוקה ולנצח את האויבים בזכות מצות ק"ש ה' אחד אי אתם נמסרים בידם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם בזכות מצות אחד קללת עול מלכות שמים ינצחו במלחמה.

[[אוצר החכמה] שיה יעקב שמות ויקרא במדבר דברים – הרב בלוי יעקב דב (דודי), ע' 58 מו]] ... ממלחמת ישראל בעמלק נמצאנו למדים שכלל ישראל ידעו וראו בחוש, שנצחון המלחמה תלוי בגודל דבקותם בהקב"ה, ובגודל עמל יגיעתם בלימוד התורה. ומכך למדים אנו אף לכל הדורות הבאים, על כל צרה וצרה שלא תבוא על הציבור, עיקר התגברות כלל ישראל כנגד אויביהם, תלוי לפי גודל קבלת עול מלכות שמים עליהם, ועסק לימוד התורה, שהרי אין הערוד ממת, אלא החטא ממית.

דברים ואתחנן גכה: אַעֲבְרָהּ-נָא וְאַרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְכֵנּוּ:

וְאַרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה – פשטא מונח זקף-קטן, זקף קטן בתפקיד שתיים, שתי התיחסויות בתפילת שמנה עשרה לירושלים: (א) בברכת בנין ירושלים, (ב) בברכת ההודאה "רצה" ... "ותחזנה עינינו בשוכך לציון ברחמים". אפשר כי טעם מונח של **אֶת-הָאָרֶץ** מרמז לברכת השנים המתיחסת לתנובות השנה בכלל וארץ-ישראל אינה מפורשת.

וְאַרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה – פשטא מונח זקף-קטן, זקף קטן בתפקיד שתיים, שתי התיחסויות בברכת המזון, בברכה השנייה – ברכת הארץ, לטובה של ארץ-ישראל, "ארץ חמדה טובה ורחבה" "על הארץ הטובה אשר נתן לך". ודברים אחרים מוזכרים רק פעם אחת. ונוסח הברכה כפסק [ש"ע א"ח הל' בציעת הפת, סעודה וברכת המזון סי' קפז, ע"ב ב] בא"י אמ"ה שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה ורחבה ... ככתוב ואלכלת ושבעת וברכת את ה' א-להיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. בא"י על הארץ ועל המזון. **[רמב"ם הלכות ברכות פ"ב ה"ב]** הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית ואכלו פתן אין מברכין לפניו, ומברכין לאחר סעודתן * שתי ברכות בלבד כדי שלא יבטלו מלאכת בעל הבית, ברכה ראשונה כתיקונה שנייה פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברכת הארץ, ואם היו עושין בסעודתן בלבד או שהיה בעל הבית מיסב עמהן מברכין ד' ברכות כתיקונן כשאר כל אדם. **[שם ה"ג]** ברכת הארץ צריך לומר הודייה בתחלתה ובסופה (טט: שתי הודיות בברכת הארץ, אפשר רמזם בזקף-קטן כשתיים) וחותם בה על הארץ ועל המזון, וכל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו,

דברים ואתחנן ה,טו: עשרת הדברות, דיבר השבת

וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִיאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְיָרֵעַ נְטוּיָהּ עַל-כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: ס

רש"י - וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ וגו' **[בבלי סנהדרין נו]** על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו.

שפת"ח - ... ואמר לו הרב לעבדו שישבות ממלאכה, מן הדין שישמע לו כי המלאכה היא לרבו דאל"כ מה ענין הזכרת העבדות לכאן. **וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם** – בטעם עליון גרשיים מונח מונח פסק (מונח לגרמיה) מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו יצא, ובגלל רבוי טעמי מונח אפשר כי יש כאן שלושה או ארבעה יוצאים מן הכלל. להלן מה שלקטנו: א. פדיון מובנו חירות ולא עבדות, והנה כאן יוצא מן הכלל כי ה' פדאנו משעבוד מצרים על מנת להיות עבדי ה' ולשמור מצותיו. בפרשת ציצית "אני ה' א-לקיכם" גרשיים מונח רביע כתבנו כי ה' בכבודו ובעצמו הכה בפרעה וזכה בעם ישראל כמציל לעצמו ולכן עם ישראל עבדיו. ב. עבד תמיד עובד והנה כאן יוצא מן הכלל והרב מצווה שביטה לעבדו. ג. השוואת שביטת ומנוחת הבהמה למנוחת האדם בשבת, כי לכאורה מה לה לבהמה לשבות, שתעבוד אצל נכרי. ד. ע"פ תורה תמימה לפסוק **(הג' חורש אדם ומושך ומנהיג עם כל המינים ואינו חושש משום כלאים, דלכאורה היה מן הדין לאסור השתתפות אדם עם בהמה במלאכה משום כלאים**

וַיֹּצִיאֲךָ – בטעם עליון תלישא-קטנה, כעין ענין של שיעורין, הציצין ומחיצין ו/או כעין מידרוג במצוות השבת, כי רבים בה שיעורי המצוות, וגם יש בה ארבע רשויות שהם כעין מחיצות לענין טלטול היא מלאכת ההוצאה.

וַיֹּצִיאֲךָ - בטעם תחתון קדמא ואזלא במלה אחת, על דרך דרש וסוד

רמב"ן מפרש כי יציאת מצרים מורה על א-לוה קדמון מחדש חפץ ויכול ואם יעלה בלבבך ספק על השבת המורה על החידוש והחפץ והיכולת תזכור מה שראו עיניך ביציאת מצרים .. והנה השבת זכר ליציאת מצרים ויציאת מצרים זכר לשבת כי יזכרו בו ויאמרו השם הוא מחדש בכל אותות ומופתים ועושה בכל כרצונו כי הוא אשר ברא הכל כמעשה בראשית ... ועל כן צוּך ה' א-לקיך לעשות את יום השבת שתהא כנסת ישראל בת-זוגו (של הבורא) לשבת כנרמז בדברי רבותינו והמשכיל יבין וגו' • השוויון הוא בהיות כנסת ישראל, ובה כל יחיד שהקב"ה הוציא ממצרים בהשגחה פרטית המיוחדת אל אותו יחיד, בת-זוג לבורא בענין השבת והעדות הנובעת מכך על בריאת העולם.

דברים ואתחנן היח: וְלֹא תִחְמַד אֶשֶׁת רֵעֶךָ

ס וְלֹא תִחְמַדְהָ בֵּית רֵעֶךָ שִׁדְהוּ וְעַבְדוֹ וְאִמְתּוֹ שִׁנּוֹ וְנַחְמָדוּ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:
וְלֹא תִחְמַד

וְלֹא תִחְמַדְהָ – קדמא ואזלא - כעין כלל והפרטים אחריו והראשון בהם **בֵּית רֵעֶךָ** - מונח רביע – לפחות ארבעה תנאים לפרטים. **תנאי הפרטים** ע"פ **מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ:** כל דבר שאסור לך כמו שאשת רעך אסורה, שחיביבן עליו מיתת בי"ד כמו על אשת איש, דברים הנקנין בכסף ובשטר ובחזקה כמו בית ושדה, דברים שהם כקרקע כמו עבדו ואמתו, דבר ששמירתו עליך כמו שורו וחמורו, וחזרו וכלל כגון מקלו מנעלו ופונדתו, דברים שאפשר להן לבוא תחת ידיך והבירך חסירן, ומותר להתאוות ליטול בתו לאשה, להתאוות להידמות להבירי במראה **תנאי הפרטים** ע"פ **פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) שמות פרק כ:** דבר שהוא קונה ומקנה, מטלטלין, ושאינן מטלטלין,

שִׁדְהוּ וְעַבְדוֹ וְאִמְתּוֹ - אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא מענינו לדון כענינו יצא להקל ולא להחמיר, הלכה אסור להתאוות \ לחמוד דבר מסוים השייך לרעך, הוציא מכך שמותר להתאוות להשתדכות עמו, להידמות לו במראה, בתורה, ולתורה בכלל. ... **וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ** - טפחא מרכא סלוק - חזר וכלל לומר שלא יחמד כל השייך לרעך דווקא, ובה מיעט דברים כמו תורה וחתן וכד' לימוד מוסר שעבירה מתחילה במחשבה, גסות רוח בחמדת השייך לאחר ועלולה להביא עד למינות וע"ז הדיבר הראשון והשני

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטעמי (ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשוט** – מוציא מפשוט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 דברים אתחנן ג,כג (התשע"ז)

דברים ואתחנן ו,ד – ט, פרשת שמע

פ [ד] שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: [ה] וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ: [ו] וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶנִּי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: [ז] וּשְׁנַתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְכְּךָ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: [ח] וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיךָ וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ: [ט] וְכַתְּבָתָם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ס

הפניית הרב שטרומ הי"ו מאורות הדף, הלכה המלכת שם שמים בקריאת שמע, לפחות בפסוק ראשון, צריכה להיעשות בקול רם וביחד. **(שה"ש ח) (ג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני: (יד) ברחו דודי ודמה לך לצביל או לעפר האלים על מרי בשמים:** נאמר ב-[**שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ח ב**] ד"א **(שה"ש ח) (ג) היושבת בגנים חברים מקשיבים**, כשישראל נכנסין לבתי כנסיות וקורין קריאת שמע בכיוון הדעת, בקול אחד בדעה וטעם אחד, הקדוש ברוך הוא אומר להם **(שה"ש ח) (ג) היושבת בגנים**, כשאתם קורין **חברים** אני ופמליא שלי **מקשיבים לקולך השמיעני**, אבל כשישראל קורין קריאת שמע בטירוף הדעת, זה מקדים וזה מאחר ואינם מכוונים דעתם בקריאת שמע, רוח הקדוש צווחת ואומרת. וע"פ המדרשים הבאים אומרת **(שיר השירים ח,ד) ברחו דודי**. **[שיר השירים רבה (וילנא) פרשה ח,א,ב]** א"ר יודן בשעה שישראל קורין בתורה בחבורות **(שה"ש ח,ג) קולך השמיעני: ואם לאו (שה"ש ח,ד) ברחו דודי**, א"ר זירא בשעה שישראל קורין את שמע בפה אחד, בקול אחד, בנעימה אחת **(שה"ש ח,ג) קולך השמיעני ואם לאו (שה"ש ח,ד) ברחו דודי**, **(שה"ש ח,ד) ברחו דודי**, **דרכי משה הקצר אורח חיים סימן סא (ט) ומנהג שלנו לקראו כולו בחשאי מלבד פסוק ראשון שהוא (דב' וא' ז,ג) שמע ישראל** אומרים בקול רם וכן כתב הכלבו (סי' ט ה א) ששלח ציבור יאמר **שמע ישראל** בקול רם כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים ביחד: **[ספר אור זרוע חלק ב - הלכות שבת סימן מב]** (הוצאת ספר תורה) ואחד שיקבל ס"ת הניתנה לידו פותח ואומר בקול רם **(דב' וא' ז,ג) שמע ישראל** כו' (פסוק אחד בלבד) ועונין הצבור אחריו ושוב אומר אחד אליקנו ועונין הצבור אחריו כו'

דברים ואתחנן ו,ד: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:

דח"א כט,יא: לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההודו פירוש ובראין לך ה' הממלכה והמתנשא לכלו לראש: רבינו בחיי וע"ד המדרש (דב' וא' ו,ד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, הזכירה תורה פסוק שמע אחרי עשרת הדברות, ללמדך שדבור אנכי הוא היחוד, וגו' (בראשית ברא אלקים – טפחא מונח אתנה, אנכי ה' אלקיך – טפחא מונח אתנה, שמע ישראל – טפחא אתנה)

וע"ד השכל **שמע ישראל** וגו', ידענו כי הנמצאים בעליונים ובשפלים רבים, ומצד השכל נתחייב לומר כי יש אחד אמתי המאצילים והממציאים, שהרי הרבוי מכח היחוד, וכשם שהאחד קודם לכל המספרים כן האחדות קודמת אל כל רבוי, וכיון שאנו רואים שההיות רבות בעולם ונתברר לנו כי כח הרבוי נמשך מכח היחוד, וגו' **(דב' וא' ו,ד) ה' (מקביל לו), כמו (דח"א כט,יא) לך ה', שהוא כולל שלש המעלות העליונות. אלהינו, (מקביל לו) הגדלה והגבורה. (דב' וא' ו,ד) ה' (מקביל לו) (דח"א כט,יא) והתפארת והנצח וההודו פירוש ובראין עד תשלום הבנין (טט): כי עד כאן זה זעיר אנפין – ושייך ליחודא עילאה, והחלק הבא (דח"א כט,יא) לך ה' הממלכה והמתנשא לכלו לראש: כנגד מלכות ושייך ליחודא תתאה) ואח"כ (דב' וא' ו,ד) אֶחָד. ובמלת אחד נכלל כל העשר (טט: ספירות)**

[ילקוט יוסף השכמת הבוקר סימן ה - כוונת הברכות]

א. יכוין בברכות פירוש המלות, וכשיזכיר שם ה' יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל. ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה הוה ויהיה, ובהזכירו אלוקים יכוין שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם. ובהזכירו אלהינו יכוין שהוא אלוה שלנו שהוא תקיף ובעל היכולת. ויש אומרים שכל זה אינו אלא בהזכרת שם ה' שבברכות, אבל בשאר הזכרות שם ה' שבפסוקים וכדו' אין צריך לכוין כנו'. ויש חולקים ואומרים דבכל הזכרת שם ה' צריך לכוין כנו'. ולכתחלה נכון לכוין כנו' בכל הזכרת שם ה'. ובפרט יש לכוין כן בברכת אבות שבשמונה עשרה, ובהזכרת שם ה' שבפסוק **(דב' וא' ו,ד) שמע ישראל**. **(דב' וא' ו,ד) ה' אלהינו - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ובפשט הענין אלה הכוונות שיכוין האומרם ע"פ קריאתם באדנות וע"פ כתיבתם היה הוה ויהיה. ובשם אלקים יכוין שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם. ובפנימיות הענין מרמז אל הספירות והמידות והצירופים ביניהם שמהם נאצלה הבריאה ותכוונת כל הנבראים.**

(דב' וא' ו,ד) ה' בקריאה עם פסק ע"פ [רבינו בחיי] מימין לפסק שמות השם כוללים עשר ספירות, ומשמאל לפסק במלת אֶחָד נכללות כל עשר הספירות

[בעל הטורים] (א,ו)... ויש פסיק בין ה' לאחד לומר אע"פ שראיתם כמה דמיונות ואע"פ שאני בא עם זה במדת הדין ועם זה במדת הרחמים אעפ"כ הכל אחד,

(דב' וא' ו,ד) ה' בקריאה עם פסק ע"פ [בעל הטורים] (ז, מ) מימין הפסק מידות השם משמאל הפסק הכל אֶחָד (כלומר מצד ימין רבוי מצד שמאל הכל מתאחד לאחד. (ה' א) – טעם מרכא בתפקיד רבוי, אֶחָד – טעם סלוק כמגביל לומר שהשם לבדו ואין בלעדו.

[דרך מצוותיך, אדמו"ר צמח צדק זצוק"ל, שרש מצוות התפילה, סעיף ג]

... פירוש אֶחָד היינו מצד התלבשות א"ס (אור אין סוף) ביו"א (בזעיר אנפין), שהז"א יש בו התחלקות חסד שבגבורה וגבורה שבחסד כו' שהיה אפשר לומר שהוא בבחינת פירוד לכך בא לומר, שעם כל זה הוא אֶחָד ממש ... וזהו א' חד, ע"י אלופו של עולם נעשה חד ממש.

טט – ע"פ **[צמח צדק]** מימין הפסק צד התלבשות אור אין סוף בספירות כאילו נפרדות, משמאל הפסק מדגיש שע"י אלופו של עולם נעשה חד ממש.

דברים ואתחנן ו,ה: וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

וְאַהֲבָתָה – מונח זקף-קטן במלה אחת, מידה (י"ח) לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי, מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל מידה ריבה וריבה את הכל, בכל אופני אהבה של היחיד אל ה' ושל האהבת השם על אחרים, ועוד **וְאַהֲבָתָה** – מונח זקף-קטן בסוף מלה (הטעמה מלרע) להדגיש

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעשה"ח; **נפצת ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** – **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

כי המלה היא צווי של אהבה תמידית, ואין לקרוא המלה בהדגשה מלעילית המורה על זמן עבר (ר' אהרן אהרוני)
 אהבה מקיפה פשוטה ללא עיון כי ה' בוראך צורך לאהוב אותו, ואהבה ממלאה מתוך לימוד והתבוננות ברוממות ה', שיהא שם שמים מתאהב על ידך
בבלי יומא פו א אביי אמר כדתניא (דב' וא' וד') **וְאֵהָבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ** שיהא שם שמים מתאהב על ידך (רש"י לחבריו), שיהא קורא (רש"י מקרא) ושונה (רש"י משנה) ומשמש תלמידי חכמים (רש"י ללמוד (תורה) ב"ח תלמוד) היא יישוב טעמי המשניות מה טעמן ומאיכא למדו.

אהבה פשוטה – טבעית לה', אהבה מהתבוננות ברוממות ה',
[שרש מצות התפלה פט"ז, דרך מצוותך, האדמו"ר צמח צדק זצ"ל מחב"ד]
 בראש ע' 246 ... אלא הענין שיש ב' בחי' אהבות, הא' כשהאהבה מתיישבת בלב, שהלב יכול להכיל את אור אהבה שחפץ לקרבת אלוקים כו' (זה קבלת עול פשוטה), והב' כשהאהבה היא כתגבורת גדול דהיינו שע"י התבוננות בגדולת אא"ס ב"ה במהותו ועצמותו דכולא קמיה כלא חשיב ממש ... תתלהב ותתלהט הנפש באהבה רבה ועצומה עד שאהבה זו לא תתישב בלב מעוצם האהבה רבה שרוצה ליפרד מהגוף כו' ולאשתאבא בגופא דמלכא, או לאסתכלא ביקרא דמלכא ותפארת גדולתו הבלתי מוגבלת כו'
 ה' אוהב כל אחד מישאאל בכל אופני אהבה, כשם שכל אחד מישאאל מצווה לאהוב את ה' בכל האופנים, וכתב **פנים יפות דברים פרק יא** משום דכתיב **[דברים כו, יז - יח] את ה' האמת היום וה' האמירך היום**, ענינו כי נתקשרו בעבותות האהבה בקשר חזק אשר הוא משני צדדין,

דברים ואתחנן וי: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם עַל-לִבְכֶּם:
 כאן נקדים עם הבנת תבנית הטעמים כדי להדגיש ההבדל בין כתיבת ארבע הפרשיות ובין הקריאה שלהן. נביא הסבר שפרסמנו בעבר.
(דב' ואתחנן וי) **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** - גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו. (א) דעת רבנו בשמירת סדר הכתיבה, מתבטאה בהלכות תפילין ומזוזות, שחייבים להכתב כסדר כתיבתן בתורה בזמן הכתיבה ומקומם על הקלף. חיוב זה לא חל על שאר פרשיות התורה. אפשר כי כאן רביעי מרמז לכסדרן למשל בתפילין של יד, מונח כעין עוד רביעי לרמז לכסדרן בתפילין של ראש, וכן כסדרן במזוזות. ודבר זה מחויב בכל שיטה של סדר פרשיות תפילין.
[שר"ע או"ח סי' ס"ד דין הטועה בק"ש סעיף א] קראה למפרע לא יצא. במה דברים אמורים: בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לחברתה אע"פ שאינו רשאי יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה.
משנה ברורה. לא יצא. שנאמר **(דב' וא' וי)** **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** וגו' בהווייתן יהיו וגו'. ... שאינה סמוכה וכו'. ר"ל שאינו אלא **תקנת חכמים** שהם סדרים כך כמו שאמרנו למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות וכו'.

[ביאור הלכה] אע"פ שאינו רשאי יצא וכו'. ... ודע דהפמ"ג הגיח בצ"ע בעיקר הדין למה בכתיבת הפרשיות פסק ה-**[שר"ע ביד"ד סימן רפ"ח]** וגם **[הרמב"ם]** גופא דפסול שלא כסדרן אף דשם גם כן אין הפרשיות סמוכות זה אחר זה, והכא (טט: - בקריאה שלא כסדרן) יצא. ... והטעם נ"ל פשוט דשם (טט בכתיבה) כיון דארבע פרשיות שבתפילין וב' פרשיות שבמזוזות מעכבות זו את זו כדאייתא במנחות כ"ז במשנה, אם כן אם חיסר פסוק אחד או פרשה אחת הרי הוא כאלו לא כתב כלל ולכן אמרינן דמה שגילתה לנו התורה דבעינן כסדרן כדאייתא במכילתא ומסתמא הטעם ג"כ משום **(דב' וא' וי)** **וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינַיִךְ**: הכוונה הוא על כל הארבע הפרשיות ביחד שכולה נחשבת רק כפרשה אחת ומחולקת רק בפסוקים. מה שאין כן בעניינינו אם לא קרא רק פרשה ראשונה (טט: פר' שמע) בודאי יש לו על כל פנים מצות דקבלת עול מלכות שמים אף אם לא קרא השניה של קבלת עול המצוות אף אם נאמר דשתייהן דאורייתא אין מעכבים זה את זה שהרי בכל אחת כתוב צווי בפני עצמה וכל פרשה ופרשה מורה על ענין מיוחד בפני עצמו, לכן אמרינן דכונת הכתוב **(דב' וא' וי)** **וְהָיוּ** הוא רק על הפסוקים שבכל פרשה ... ומ"מ מדרבנן בודאי לא יצא אפילו אם שינה הפסוקים בפרשה ב' וגו'.

[מ"ב או"ח סי' ל"ד ס"ג א] ולרבנו תם. כתבו הפוסקים דגם ר"ת מודה דבעינן כתיבתן כסדר שהם כתובין בתורה שהוא **קדש**, והיה כי **יביאך, שמע, והיה אם שמע**, אלא פליג ארש"י לענין הנחתן בבתים. ועל-כן הרוצה לכתוב תפילין לדעת ר"ת, יכתב בשל-יד שהם בקלף אחד **קדש, והיה כי יביאך, ויניח** (טט מקום) חלק (טט ל-) **והיה אם שמע, ויכתב שמע** ואח"כ יכתב **והיה אם שמע**. ובשל ראש יכתבם בארבע קלפים כסדר ממש, ויסדרם בבתים **קדש, והיה כי יביאך, והיה אם שמע, שמע** וגו'.

[רבינו תם ע"פ בבלי מנחות לדב] ד"ה והקורא וגו' מכאן שיש להקדים את **והיה אם שמע** ל-**שמע**. טט - לר"ת יש קדימת זמן בכתיבת הפרשיות וממקום אחר לומד לקדימת מקום בתפילין של יד ובמקום הנחת הפרשיות בתפילין של ראש.

בְּפִיךָ – אתנה, בתפקיד מגביל כנאמר ב- **[שר"ע או"ח ה' תפילין סי' לב סע' לז]** עור הבתים צריך להיות מעור בהמה חיה ועוף טהורים אפילו מנבלה וטרפה שלהם.
[משנה ברורה ס"ק קסו] טהורים, דכתיב **(שמ' בא יגט)** **עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תִּנְרַת ה' בְּפִיךָ** מן המותר בפך וכיון ^(שבת כ"ה) דאות שי"ן שהוא מרמז על שם שדי נקמט בעור התפילין הוא בכלל תנר"ת. ואין חילוק ^(פ"ה מג"ה) בין הש"ר או הש"י:
(שמ' בא יגט) **וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עֲלֶיךָ וְלְזָכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תִּנְרַת ה' בְּפִיךָ** פ"י **בְּגַד תְּזַלְזֶה הוֹצֵאָה ה' מִמְצָרֶיךָ**:

(דב' וא' וי) **אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם עַל-לִבְכֶּם:**
אֲשֶׁר – קדמא, בין לשיטת רבי אליעזר בין לשיטת רבי עקיבא הכוונה צריכה להיות החל מלמל שמע ישראל ולא מ-**"והיו הדברים האלה"**
אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם – דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא פרשת שמע שעל כל אחד חלה אותה הלכה או האפיון **על-לִבְכֶּם** – סלוק, מגביל קבלת עול מלכות שמים כפי ה-**[רמב"ן]** אחר סילוק, הסרת עבודה זרה מלבו.
מְצַוֶּה תביר בא לומר לא ממש **הַיּוֹם** כי כבר צוום במתן תורה אבל שיהיו כל יום חדשים עליך כמו ביום נתינתם.
רש"י - לא יהיו בעיניך כדיוגטמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצים לקראתה. טט - הצווי היה בסיני ובמשכן ולכן לא ממש היום, אבל כשם ש-**אָנֹכִי** - דרגא בתפקיד (נברך) נמשך לתוך העולם כל יום, כך אתה, ע"פ **רש"י** שמתוך (האהבה לה') כך אתה מכיר בקב"ה ("אנכי" - דרגא - מכיר, נמשך) ומדבק בדרכיו
מְצַוֶּה – תביר בתפקיד לא ממש **על-לִבְכֶּם**. בלשון **הרמב"ם** .. ושל יד, קושר אותה על שמאלו על הקיבורת, ... שנמצא כשהוא מדבק מרפקו לצלעיו תהיה תפילה כנגד לבו וגו'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד ל"כ) כי במצוותך האמיתי – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מחף** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; **ממעט**, **לא משע** = **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** – טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב בהוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא** **אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.8 דברים אתחנן ג,כג (התשע"ח)

דברים ואתחנן היט: את-הדברים האלה דבר' הו' אל-כל-קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על-שני לוחות אבנים ויתנם אלי:

[ראב"ע] (שמ' ית' כא), בראשונה כתוב **וידבר אלהים את כל-הדברים האלה לאמר: ס** ובשנית **(דב' וא' ה'יט)** **את-הדברים האלה דבר' הו' אל-כל-קהלכם** ... דע, כי עשרת הדברים, כאשר הם כתובים בפרשה הזאת, השם אמרם כולם, כי כתוב **(שמ' ית' כא),** **וידבר אלהים את כל-הדברים האלה לאמר: ס** ותחלתם אנכי וסופם וכל אשר לרעך. וגם משה אמר כאשר הזכיר עשרת הדברים בשנית, **(דב' וא' ה'יט)** **את-הדברים האלה דבר' הו' אל-כל-קהלכם**, ואין הפסק ביניהם. ועוד, כאשר נכתבו כולם באצבע אלהים כן אמרם השם כלם. ... ובעבור, כי בדברי משה דברי השם מעורבין, על כן כתוב: **(דב' וא' ה'יט)** **את-הדברים** ולא **(שמ' ית' כא)** **כל-הדברים** כאשר כתוב בראשונה.

(דב' וא' ה'יט) את-הדברים – אפשר כח מלת "את" מרבה את דברי משה על דברי השם. דבור הראשון אנכי. דע, כי כל המצוות הם על שני דרכים, והדרך הראשון מצות שהם נטועות מהשם בלב כל אנשי דעת והם רבים. ואין בעשרת הדברים רק השבת לכדה שאינה בכלל שקול הדעת, על כן כל משכיל בכל עם ולשון מודים בהם כי הם נטועים בשקול הדעת, ועליהם אין להוסיף ולא לגרוע, והם שמרם אברהם עם מצות האחרות נוספות. והשם לא נתן התורה רק לאנשי הדעת, ומי שאין לו דעת אין לו תורה, והדרך השנית מצות הנהלכות, ואינן מפורשות למה צו, וחלילה חלילה, שתהיה מצוה אחת מהן מכחשת שקול הדעת, רק אנחנו חייבים לשמור כל אשר צונו השם, בין שנגלה לנו הסוד, בין שלא נגלה. ואם מצאנו אחת מהן מכחשת שקול הדעת. אינו נכון שנאמין בו, כי הוא כמשמעו, רק בספרי חכמינו ז"ל נבקש מה טעמו. אם היא על דרך משל, ואם לא מצאנו זה כתוב נבקש אנחנו ונחפש בכל יכלתנו, אולי נוכל לתקן אותה, ואם לא יכלנו נניחה כאשר היא, ונודה שלא ידענו מה היא, **(דב' וא' ה'יט) את-הדברים** – מקף כרב-מצב הדברים = המצוות שבעשרת הדברים (א) מצוות שהן בשיקול דעת (תשע פרט לשבת) (ב) מצוות שאינן בשיקול דעת (שבת). למצב (א) נקיימם ע"פ התורה שבעל-פה שנמסרה עמם. למצב (ב) נקיימם בין אם מצאנו הסבר בתורה שבעל-פה ובין אם לא מצאנו הסבר.

נקדים להסבר טעמי הכתוב **(דב' וא' ה'יט) את-הדברים האלה דבר' הסבר לכתוב הו' אל-כל-קהלכם** המרמז ללימוד תורה לפי דעת הלומד. נאמר ב-**(שמ' ית' יט, ט)** **וילאמר ה' אל-משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדיברי עמך וגם-אנינו לעולם ונגד משה את-דברי העם אליה:** פירש **[אור החיים]** שה' התנצל לפני משה רבנו על שיתגלה לבני ישראל בדרגה נבואית הנמוכה מדרגת התגלותו הרגילה למשה רבנו כדי שהעם יאמינו שה' מדבר עם משה ויאמינו בתורה שמשה הביא. טט: וזה כלל המצוות והתורה שבעל-פה שלא שמעו במתן תורה.

דבר' – תרסא בתפקיד מחיצה או מחיצות של **מתוך האש הענן והערפל** שתבנית טעמיו מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שיש בו שני לימודים ולפחות אחד מהם יוצא מפשט המקרא והוא מרמז למחיצות רוחניות של הצטמצמות ה' כדי שהעולם יעמוד בגלוי כלשהו של ה' ולהתגלות תורת ה' לפי דרגות הדעת של אנשים שונים בבני ישראל המרומז ב-**אל-כל-קהלכם** – מקף מקף, מקף אחד יתמוך בפ' **[ראב"ע] (א)** אדם ללא דעת אין לו תורה, טט: עליו לשאוף להיות בעל דעת (ב) אדם בעל דעת יש לו תורה. ע"פ הבנתנו ב-**[רמב"ן]** ע"פ תרגום אונקלוס על **אל-כל-קהלכם** – מקף מקף ירמזו על דרגות דעת אחדות בקהל. בהמשך להסבר זה טעמי הכתוב **הו' אל-כל-קהלכם** – קדמא ואולא ירמזו ללימוד ככעין כלל ופרט. כעין כלל להתקדם וללכת בהשגת דרגות הדעת בתורה ולהשיג ממצוות שיש בהן שיקול דעת אל מצוות שאין בהן שיקול דעת לבקש את טעמם. ובכלל להתעלות בתורת ה'. בהמשך נביא הסבר נוסף ל-**דבר' –** תרסא בתפקיד מחיצה, או חדירת קדושה מעבר למחיצת הגשמיות ע"פ הסבר ה-**[אדמו"ר מ"מ"ש]**. **בהר' –** כעין ארבעה פרטים להשגת דעת התורה וה' בארבעה מהלכים כלליים בתורה: פשט, רמז, דרש, סוד. ועוד ארבעה פרטים ע"פ **[תניא פמ"ב]** שלעבודת ה' וקיום מצוותיו בחינת הדעת שבכל נפש מישראל צריכה יראה תתאה (מעונש), יראה עילאה (בושה מרוממות), אהבה תתאה (מקבלת שכר), אהבה עילאה (ללא פניות). הפרט השני **מתוך האש הענן והערפל** בכלל של השגת דעת תורה נלמד לעיל.

(דב' וא' ה'יט) את-הדברים האלה – מונח פזר, כעין שתי תפקידי פזר, (א) העברת הגלוי של הקול הא-לקי בסני (א) לבעלי דרגות דעת גבוהות והם הנביאים והחכמים שבכל דור ודור. **דבר' –** תרסא – שיעור, כנדרש ב-**[שמות רבה יתרו כח,ו]** ר' יוחנן אמר קול א' נחלק לו' קולות והם נחלקים לע' לשון, רשב"ל אמר שממנו נתנבאו כל הנביאים שעמדו, רבנן אמרי שלא היה לו בת קול, **תפקידי פזר**, (ב) לימוד מבריאת האדם לבריאת העולם והקמת המשכן השמימי ושעל הארץ.

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן ג] ... ד"א כתיב ה' בחכמה יסד ארץ וגו' (משלי ג) ואומר ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה (שמות לא), ללמדך שהמשכן שקול כנגד כל העולם וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן כיצד כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו כילוד אשה בראו, מה ילוד אשה מתחיל בטבורו ומותח לכאן ולכאן לארבעה צדדין כך התחיל הקדוש ברוך הוא לבראות את עולמו מאבן שתיה תחלה וממנה הושגת העולם, ולמה נקרא שמה אבן שתיה, מפני שממנה התחיל הקדוש ברוך הוא לבראות את עולמו, וברא בית המקדש למעלה שנאמר **(שמ' ביש' טו,יז) מְכוּן לְשִׁבְתָּהּ פְּעֻלָּהּ ה'**, אל תקרא מכון אלא מכון לשבתך כנגד כסא הכבוד כמש"ל, ויצירת הולד כיצירת העולם, כנגד יצירת הולד במעי אמו, א"ר יוחנן מאי דכתיב **(איוב ט,ט) עֲשֵׂה גְדֻלוֹת עֲדָאִין תִּקְרַן וּנְפִלְאוֹת עֲדָאִין מְסָרַר:** תדע לך שכל הנשמות שהיו מן אדם הראשון ושהיו עד סוף כל העולם כולן נבראו בששת ימי בראשית וכולן בגן עדן וכולן היו במתן תורה שנאמר **(דב' נצ' כט,יד) כִּי אֶת-אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶה עֲפָנּוּ וגו' וְאֶת-אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶה עֲפָנּוּ הַיּוֹם,** ומה שאמר **(איוב ט,ט) עֲשֵׂה גְדֻלוֹת עֲדָאִין תִּקְרַן, אלו גדולות שעושה הקדוש ברוך הוא ביצירת הולד.**

טט – לפני-כן למד שהמשכן שקול כנגד כל העולם וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן, מכאן שגם המשכן וגם בריאת העולם הם כ- א"ר יוחנן ... **(איוב ט,ט) עֲשֵׂה גְדֻלוֹת עֲדָאִין תִּקְרַן וּנְפִלְאוֹת עֲדָאִין מְסָרַר:** אולי אפשר לקשר זאת אל **(דב' וא' ה'יט) את-הדברים האלה** ולומר כי תפקיד שני של טעם פזר מעביר ללימוד מבריאת האדם לבריאת העולם והקמת המשכן השמימי ושעל הארץ. (דרשת מכון כמשמע מכון נמצאת גם ב: [מסכת שמות ספר חיבוט הקבר פ"א,ה"א], [ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה], [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח פ"א י']

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצת התשע"ח**: **אנתח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשוט** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

ירושלמי שקלים פ"ו דף מט טור ד /ה"א (וכן ירושלמי סוטה פ"ח,ה"ג, שה"ש רבה פרשה ה))

כי צידד היו הלוחות כתובים רבי חנניה בן גמליאל אומר חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה הדא הוא דכתיב (דב' וא' ה,ט) וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה ועשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה הדא הו' דכתיב ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה רבי שמעון בן יוחאי אמר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה דכתיב (דב' וא' ה,ט) וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה רבי סימאי אמר ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה (שמ' תשא לב,טו) **מְזָה וּמְזָה הֵם פְּתָבִים טַטְרַגוֹנָה** חנניה בן אחי רבי יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור דיקדוקיה ואותיותיה של תורה ממולאים בתרשיש כימא רבא רבי שמעון בן לקיש כד הוה מטי הדין קרייא הוה אמר יפה לימדני חנניה בן אחי רבי יהושע מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דיבור ודיבור דיקדוקיה ואותיותיה של תורה (דב' וא' ה,ט) וַיִּכְתְּבֵם – רביע, הקב"ה כתב עשרת הדברות על הלוחות. מחלוקת כמה פעמים היו כתובים. אבל לכולי עלמא הכתב היה נראה בשני צדדים של כל לוח, שזה בסה"כ ארבע מקומות.

(המשך ירו' שקלים) רבי חנניה בן גמליאל אומר חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה **[בבלי שבת קד,א]** בצד אחד נראה כקריאתו ובצד שכנגדו נראה הפוך, שניים שהם ארבע.

ורבנן אמרין עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה בצד אחד נראה כקריאתו ובצד שכנגדו נראה הפוך. שניים שהם ארבע. רבי שמעון בן יוחאי אמר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה (טט): נכתב פעם אחת על כל לוח, ונקרא כקריאתו משני עבריהם. שניים שהם ארבע.)

רבי סימאי אמר ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה (שמ' תשא לב,טו) **מְזָה וּמְזָה הֵם פְּתָבִים טַטְרַגוֹנָה**. (טט: טטרה – ביוונית פירושה ארבע, טטרגון – צורה שטוחה בעלת ארבע זוויות. הדברות היו כתובות בארבע פאות של כל לוח.)

להשוואה מוצג במלואו (שמ' תשא לב,טו) **וַיִּפֶן וַיִּרְדַּ מִשָּׁה מִן-הַקֶּהָר וַיִּשְׁעֵן לַחֹת הַעֲדָת בְּיָדוֹ לַחֹת פְּתָבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מְזָה וּמְזָה הֵם פְּתָבִים: לַחֹת – רביע, כמרמז לארבעה צדדים פְּתָבִים מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם**

[דבר מלכות ואתחנן התשע"ח, ע' טט, ליקוטי שיחות חלק ד' אדמו"ר מ"ש, ע' 1092] (דב' וא' ה,ט) קול גדול ולא יסף דרש [שמות רבה פר' יתור כט,ט] אמר רשב"ל ... הקול שהיה יוצא מפי הקב"ה לא היה לקולו בת-קול (הד). ע"פ המבואר ב-[תניא פל"ו]

הגלוי האלקי בשעת מתן תורה, הוא מעין הגלוי שיהיה לעתיד לבוא, שאז יתגלה אור ה' בתכלית הגלוי ללא כל הסתר וצמצום. עד שתחדור הקדושה בדבר הגשמי עצמו, ככתוב (ישעי' מה) **וַיִּנְגַח בְּכּוֹד ה' וַיִּרְא וְלֹא-בִּשְׂעוֹר יִתְזַוּ פִּי ה' דְּבַר: ס**. טבע הקול הוא, שמגיע ומכה בעצם גשמי, הוא נעצר וחוזר ממנו הד, ... אבל במתן תורה הקול חדר ונספג בגשמיות העולם ולכן לא היתה לו בת-קול (הד).

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּדְבֵר** – תרסא בתפקיד מחיצה, שעצם גשמי מחזיר קול אבל במתן תורה הקדושה הוסרה תכונת המחיצה של החומר והקדושה חדרה ונספגה בחומר, (דב' וא' ה,ט) **קול גדול** שהוא למעלה מהגבלות והשתלשלות ושלפניו גשמיות ורוחניות שוים והוא חודר גשמיות. (דב' וא' ה,ט) **קול גדול** – טעם טפחא בתפקיד שנוי בגשמיות המאפשרת לקול הקדושה להיספג בה ולא לדחותה.

(דב' וא' ה,ט) **קול גדול** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לומד האדמו"ר שזאת ספיגת לימוד התורה בלא שכחה והתורה מורגשת ביהודי הלומדה בכל ענייניו גם הגשמיים, עד ש'בכל דרכיך דעה' ועושה מחלקו בעולם דירה לו יתברך.

(דב' וא' ה,ט) **ולא יסף** האדמו"ר מ"ש לומד שמשמעותו אין כל הגבלה. וצ"ע עיון מפני שתבנית הטעמים מונח אתנח עשויה לפעול כרבוי הגבלות. אפשר שמהמקור הבא תובן ההגבלה במשמע שתורה, מגילת אסתר והלכות לא יתבטלו לעומת דברים אחרים שיתבטלו. (ירושלמי וילנא) **מגילה פ"א,ה"ה** ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא (דב' וא' ה,ט) **קול גדול ולא יסף** רשב"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל

נאמר כאן קול גדול ולא יסף ונאמר להלן (אסתר ט כח) **וַיִּקְרָא לֹא-יִסּוּף מִיָּרֵם: ה** הלכות (חבקוק ג) **הַלִּיכּוֹת עוֹלָם לֹא: ע"פ [ספרי במדבר נשא פיסקא נח]** כאשר הקב"ה מדבר ב-**קול גדול** אז ע"י **ולא יסף** ע"פ ר' יאשיהו ההגבלה שהכל שותקים וע"פ ר' יונתן ההגבלה שהמלאכים מדברים בקול נמוך.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם** – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי ורבוי. וזהו ענינו של ספר דברים שהוא תחילת התורה שבעל-פה. משה קבל תורה מסיני ותורה שבעל-פה. **[דבר מלכות דב' התשע"ח, ע' רמ"ד, שיחות התש"ן, אדמו"ר מ"ש, ע' 250]** ועל היסודות האלה אמר את ספר דברים "מפי עצמו" היינו שדבר ה' נתלבש בשכלו. והתגלות התורה כפי שנתלבשה בדעתו ובהשגתו (טט: כמו שהסברנו לעיל להשגת התורה של כל אחד לפי דעת) פעלה שנקלטו כל ענייניו מתן תורה בדעתם ובהשגתם של ישראל, בחינת (דב' תבוא א,ט) **לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֵאוֹת וְאָזְנוֹיִם לְשִׁמְעַת** ובלשון רז"ל "ארבעין שנין ... קאי איניש אדעתיה דרביה" (טט: עד שתלמיד עומד על דעת רבו). **[דבר מלכות דב' התשע"ח, ע' רמ"ד, ליקוטי שיחות יט, אדמו"ר מ"ש, ע' 42]** וזוהו משה סידר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש, כי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהכרח סדר הפרשיות מובן ומושג.

(דב' וא' ה,ט) **אֱלֹהֵי** – סלוק, כמגביל אפשר שאומר שלא לסטות מהמסורת שמסר משה ודרכי הלימוד שמסר. אפשר כנאמר בקטע הבא של [אבות דרבי נתן] המלמד שלא סטו ממסורת משה יהושע קבל ממה שנאמר (במ' פ' כז,ב) **וְנִתְּנָה מִהוֹדֵךְ עֲלֵיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ פְלִי-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז** זקנים קבלו מיהושע שנאמר (שופטים ב,ז) **וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת-ה' כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזִּקְנִים אֲשֶׁר הָאָרֶץ: י** זקנים קבלו מיהושע

אֲשֶׁר רָאוּ אֶת פְּלִי-מַעֲשֵׂה ה' הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: ו וזוהו משה סידר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש, כי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהכרח סדר הפרשיות מובן ומושג.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם** – טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד שנוי ורבוי. וזהו ענינו של ספר דברים שהוא תחילת התורה שבעל-פה. משה קבל תורה מסיני ותורה שבעל-פה. **[דבר מלכות דב' התשע"ח, ע' רמ"ד, שיחות התש"ן, אדמו"ר מ"ש, ע' 250]** ועל היסודות האלה אמר את ספר דברים "מפי עצמו" היינו שדבר ה' נתלבש בשכלו. והתגלות התורה כפי שנתלבשה בדעתו ובהשגתו (טט: כמו שהסברנו לעיל להשגת התורה של כל אחד לפי דעת) פעלה שנקלטו כל ענייניו מתן תורה בדעתם ובהשגתם של ישראל, בחינת (דב' תבוא א,ט) **לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֵאוֹת וְאָזְנוֹיִם לְשִׁמְעַת** ובלשון רז"ל "ארבעין שנין ... קאי איניש אדעתיה דרביה" (טט: עד שתלמיד עומד על דעת רבו). **[דבר מלכות דב' התשע"ח, ע' רמ"ד, ליקוטי שיחות יט, אדמו"ר מ"ש, ע' 42]** וזוהו משה סידר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש, כי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהכרח סדר הפרשיות מובן ומושג.

(דב' וא' ה,ט) **אֱלֹהֵי** – סלוק, כמגביל אפשר שאומר שלא לסטות מהמסורת שמסר משה ודרכי הלימוד שמסר. אפשר כנאמר בקטע הבא של [אבות דרבי נתן] המלמד שלא סטו ממסורת משה יהושע קבל ממה שנאמר (במ' פ' כז,ב) **וְנִתְּנָה מִהוֹדֵךְ עֲלֵיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ פְלִי-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז** זקנים קבלו מיהושע שנאמר (שופטים ב,ז) **וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת-ה' כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזִּקְנִים אֲשֶׁר הָאָרֶץ: י** זקנים קבלו מיהושע

אֲשֶׁר רָאוּ אֶת פְּלִי-מַעֲשֵׂה ה' הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: ו וזוהו משה סידר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש, כי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהכרח סדר הפרשיות מובן ומושג.

(דב' וא' ה,ט) **אֱלֹהֵי** – סלוק, כמגביל אפשר שאומר שלא לסטות מהמסורת שמסר משה ודרכי הלימוד שמסר. אפשר כנאמר בקטע הבא של [אבות דרבי נתן] המלמד שלא סטו ממסורת משה יהושע קבל ממה שנאמר (במ' פ' כז,ב) **וְנִתְּנָה מִהוֹדֵךְ עֲלֵיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ פְלִי-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז** זקנים קבלו מיהושע שנאמר (שופטים ב,ז) **וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת-ה' כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזִּקְנִים אֲשֶׁר הָאָרֶץ: י** זקנים קבלו מיהושע

אֲשֶׁר רָאוּ אֶת פְּלִי-מַעֲשֵׂה ה' הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: ו וזוהו משה סידר משנה תורה פרשה אחר פרשה, לא סדר אלא להדרש, כי בספר דברים השיג משה את סדר הדברים בשכלו, ובהכרח סדר הפרשיות מובן ומושג.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל** זכה משה להיות שליח בין בני ישראל למקום.

(דב' וא' ה,ט) **וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** [מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פ"א] על ידי משה נתנה תורה בסיני שנאמר (דב' וא' ה,ט) **וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים וַיִּתְּנֵם אֱלֹהֵי** ולהלן הוא אומר (וי' בח' כו,מו) **אֱלֹהֵי הַזִּקְקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר נָתַן ה' בְּיַד מֹשֶׁה וַיִּתֵּן בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: פ**. תורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל לא נתנה אלא ע"י משה שנא' **בְּיַד מֹשֶׁה וַיִ**